...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

...С-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 290 (1890)
ДЕКАБРИИН 10
СУББОТО
1955 он

Сэн 20 мүнгэн.

КПСС-эй Улан-Удын городской XXVIII конференциин делегадуудта халуун баярые хүргэе!

...лан-Удын XXVIII городской партийна конференци

...-Удын XXVIII городской ...на конференци мүнөөдэр нээг... Тоосоото үе соо хэгдэһэн ...эриин дүнгүүдые конференци ...а, хүдэлмэридэхи дутагдал... элирүүлээд, партийна орга...нуудай ажал-ябуулгые һай...ха арга замууд тодорхойлог...мүн КПСС-эй горкомой шэнэ ...һунгагдаха байна.

...-Удын городской партийна ...заци болбол республика до...соо томо партийна органи... юм. Тэрэнэй зэргэдэ 7 мянга ... коммунистнууд нэгэдэнэ. ...дэ хадаа республикымнай по...скэ, экономическа ба культур...трынь болодог. Ажахын, по...скэ болон культурна талаар ...эри эндэһээ бэелүүлэгдэдэг. ...тото хүдэлмэришэд, интелли... ехэхэн отряд эндэ бии юм. ... зэргэһээ республикын аймаг... болон городуудые хүтэлбэ... кадрнуудаар хангадаг байна. ...тиимэһээ городской партийна ...енциин делегадууд өөрынгөө ...рилхы партийна органда үн...рилтэнүүдые хэхэ зэргэтэй

...дбэриин эмхидхэл һайжа...най, техническэ дэбжэлтэ ...анай ашаар промышленнос... саашадань хүгжөөхэ тухай ...эй ЦК-гэй июльскэ Пленумэй ... тогтоолые бэелүүлхын түлөө ...э арадай шангаар тэмсэжэ ... оршон байдалда городской ...на конференци үнгэргэгдэжэ ... Городой ажалшад партий...ганизацинуудай хүтэлбэреэр ... ажахыгаа болон культураяа ...лгэдэ зарим амжалтануу...лаа. Валовой продукци гар...банжэлэйнгээ түсэбые бол...урид, ноябриин 4-дэ, тиихэдэ ...эйнтээ 10 һарын түсэбые 107 ... дүүргээ. Городой 34 пред...нууд, тэрэ тоодо судна заһа...н болон модоной заводууд, ... болон мебельнэ фабрика... мяханай комбинат, «Механ...вод болон бусад зургаада...жэлэй түсэбөөр хоёрдохи, ...хи һараяа хүдэлмэрилжэ ... Городой промышленна ...тинууд ажалай бүтээсые ...үлхэ түсэбөө 102 процент ... Энэ үе соо түсэбһөө га...9 миллион түхэригэй про...үтээн гаргагдаа. Республи... хүдөө ажахыда городой про...ность ехэ туһаламжа хүргэ...на.

...эй хамта, городой промыш...ин хүдэлмэридэ ехэ дутаг... бии байһаар. Гээгдэжэ яба... предприятинууд городтомнай ...олон. Валовой продукци гар... 10 һарынгаа түсэб 13 пред... ажалай бүтээсэ дээшэлүүл...й 15 предприяти дүүргээгүй. ...а барилгын организацинууд ... хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэр һа...арада түсэбөө дүүргэнэгүй. ... байрын болон үйлэдбэриин ...мянган дүрбэлжэн метр тал...ые үгэжэ шадаагүй. Барил...омологдоһон 90 миллион ...өө үнтэрһэн 10 һара соо ... 56 миллион түхэригынь ...дэһэн байна. Барилгашад ... ажалшадта 10 гара мянган ...эн метр байрын талмай энэ ...эжэ шадабагүй. Мүн ню...лон кооперативна промыш...ин предприятинууд валовой ... гаргаха даалгабаряа дүүр...даагүй.

...и предприятинуудта, тэрэ ...ровозо-вагонно завод мэтэ ... предприятинуудта үйлэд...технологи эбдэхэ, тэгшэ бэ...элмэрилхэ ябадал усадхаг... Шэнэ техникэ удаанаар ...лэгдэнэ. Голодоһо гаргаһан...лмэриин сагһаа үлүү ехээр ...ршэдые хүдэлмэрилүүлһэн...миин байха гэхэ мэтэһээ предприятинууд ехэ гарзада ...үдэлмэридөө гээгдэжэ ерэхэ, али хүдэлмэридөө гарадаггүй ушарнууд олон байһаар.

Партиин городской болон районуудай комитедүүдэй предприятинуудые халирхайгаар, тодорхой бэшээр хүтэлбэрилһэн, предприятинуудай хүдэлмэрие гүнзэгыгөөр мэдэдэггүй байһан дээрэһээнь промышленность, транспорт, барилгын организацинуудай хүдэлмэридэ эдэ ехэ дутагдалнууд гараһан байна. Конференциин делегадууд шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлгые дэлгэрүүлжэ, промышленностиие хүтэлбэрилгэдэ, наука болон техникын шэнэ туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ, үйлэдбэриин новаторнуудай дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ ба ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ бии байһан дутагдалнуудые сэхэ шууд элирүүлхэ байһаниинь дамжаггүй.

Городой зониие культурно-ажабайдалай болон медицинскэ талаар хангалга тухай, худалдаа наймаа болон ниитын эдеэ хоол эмхидхэлгын асуудалнууд конференци дээрэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэхэ байна. Хүдэлмэриин эдэ участогуудые хүтэлбэрилгэдэ мүн лэ ехэ дутагдалнууд бии. Эд товарай эрьесын 10 һарын түсэб дүүргэгдээгүй. Худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой предприятинуудта гүрэнэй зөөри үрихэ, хулгайлха, эд хэрэглэгшэдые мэхэлхэ, үлүү дутуу шэгнэхэ гэхэ мэтын ушарнууд усадхагдаадүй. Арад зониие медицинскэ талаар хангалга ехэ дутагдалтай байһаар. Городой транспортын болон ажалшадые байра байдалай талаар хангаха предприятинуудай хүдэлмэридэ ехэхэн дутагдалнууд бии гээшэ.

Гүрэнэй засаг захиргаанай олон эмхи зургаанууд городтомнай оршодог. Советскэ эмхи зургаануудай партийна организацинуудай ажалябуулгые партийна комитедүүд һулаар хүтэлбэрилөө, республиканска болон городской эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй даалгагдаһан хүдэлмэриингөө түлөө харюусалгыснь дээшэлүүлхын тулада хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хүсэд һайнаар ябуулагдаагүй. Эгээл тиимэһээ зарим республиканска болон городской эмхи зургаанууд нарин нягтаар, һайнаар хүдэлмэрилдэг боложо шадаадүй. Нобшорхо, албан хойрог ябадал гаргаха ушарнууд үзэгдэнэ.

Партийна организацинуудай ябуулдаг партийно-эмхидхэлэй, партийно-политическэ, идеологическа хүдэлмэри городской партийна конференциин хүдэлмэридэ ехэхэн һуури эзэлхэ зэргэтэй. Городской партийна организаци тоосоото үе соо идеологическа хүдэлмэрие зарим тэды һайжаруулаа. Тиигэбэшье, партийна пропагандые эмхидхэлгэдэ, политическэ агитаци ябуулгада, һуралсалай газарнуудай болон творческо организацинуудай хүдэлмэридэ ехэхэн дутагдалнууд бии зандаа. Пропаганда болон агитациие ажабайдалтай, ажахын асуудалнуудтай холбоогүйгөөр үнгэргэхэ, агитационно-пропагандистска хүдэлмэри үнгэргэлтэдэ ёһо тэдысэ хандаха ушарнууд олон. Агитационно ойлгуулламжын хүдэлмэриин удхые һайжаруулгада анхарал үшөөл багаар табигдана. Һургуулинуудай, һуралсалай болон творческо организацинуудай хүдэлмэрие городской комитет хүсэд мэдэдэггүй. Тэдэнэй партийна организацинуудай ажалябуулгые һулаар хүтэлбэрилдэг байгаа.

КПСС-эй Центральна Комитедэй январска болон июльскэ Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө, партиин XX съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө коммунистнууд болон городой бүхы ажалшадые элсүүлхэ зорилготойгоор XXVIII городской партийна конференциин үнгэрхэ байһаниинь дамжаггүй.

Николай Семенович Набокин Улан-Удын паровозно деподо үнинэй хүдэлмэрилдэг юм. Нүхэр Набокин КПСС-эй XX съездын хүндэлэлдэ мүрысөөндэ оролсоод, үдэр бүриингөө даалгабари 180—200 процент дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Набокин ажаллажа байна.

А. Мантаевай фото.

Уралан нарижуулагшадай эдэбхи үүсхэл

Улан-Удын Ленинэй орденто заводой уралан нарижуулагшад болон ухаалан зохёогшодой коллектив партиин XX съездын, мүн Улан-Удын XXVIII городской партийна конференциин хүндэлэлдэ мүрысөө дэлгэрүүлээд, туйлай ехэ эдэбхи үүсхэлтэйгөөр ажаллажа байна.

КПСС-эй ЦК-гэй июльскэ Пленумһээ хойшо үнгэрһэн саг соо заводой уралан нарижуулагшад болон ухаалан зохёогшод үнэтэ дурадхалнуудые олоор оруулдаг болоо. Гансахан октябрь һарада уралан нарижуулагшадай оруулһан 42 дурадхал үйлэдбэридэ хэрэглэгдээ. Экономическа талаараа олон зуу мянган түхэригэй ашаг олзо үгэхэ эдэ дурадхалнуудай үйлэдбэридэ хэрэглэгдэдэг болоһоной ашаар цехүүдтэхи ажал ехэтэй хүдэлмэринүүд нилээд хүнгэдхэгдэһэн, продукциин өөрынь үнэ химдаруулагдаһан, ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлһэн байна.

Шэрэм шудхалгын цехын уралан нарижуулагшадай оруулһан хэдэ хэдэн дурадхалнууд үйлэдбэридэ хэрэглэгдээ. Тэдэнэрэй оруулһан дурадхалнуудые үйлэдбэридэ хэрэглээд байхада гансахан октябрь һарада 35 мянга гаран түхэригэй ашаг олзо оруулагдаа. Энэ цехын уралан нарижуулагшад нүхэд И. И. Шкурко, А. Ф. Вологдин үнэтэ дурадхалнуудые оруулжа, үйлэдбэридэ хэрэглэһэнэйнгээ түлөө 2 мянган түхэригэй урмашуулгын шанда хүртөө. Шэрэм шудхалгын цехын шудхалааша А. Н. Васильевай дурадхалнууд шэрэм шудхагшадай ажалые нилээд хүнгэдхэһэн байна.

Вагоно-механическа цехын мастер Г. Панафидниковай, энэ цехын начальнигай орлогшо Р. Егоровой оруулһан дурадхалнууд токарьнууд болон фрезеровщигуудай ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ юм.

Заводой уралан нарижуулагшад болон ухаалан зохёогшодой коллектив 1955 оноойнгоо түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлхэ байна.

Б. Степанов.

Комбинат соогоо түрүү завод

Мяха-консервын комбинадай мал үүсэлэлгын заводой коллектив түрэл партиингаа XX съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ оролсоод, ажалай һайн амжалта туйлаа. Заводой 35 бригаданууд ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлхын, гартадаг продукциингаа шанарые һайжаруулхын, цех доторойнгоо арга боломжонуудые дүүрэнээр хэрэглэхын түлөө тэмсэжэ байна.

Нүхэр Дегтярёв халаанайнгаа ажалые зүбөөр эмхидхэжэ, цехүүд хоорондын ажалай холбоо һайнаар байгуулжа шадаа. Энээнэйнь ашаар тэрэнэй халаан эрхим амжалта туйлана. Заводой бүхы коллектив нүхэр Дегтярёвой халаанай жэшээгээр хүдэлмэрилжэ, жэлэйнгээ даалгабари ноябриин 2-то дүүргэһэн байха юм.

Мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн энэ заводой коллективтэ комбинадай Улаан туг барюулагданхай. Мүн заводой 29 түрүүшүүл «Мяха ба һүнэй промышленностиин министерствын отличник» гэһэн значогоор шагнагдаһан байна.

Н. Святогор.

...унистнууд экономическа асуудалнуудые шудална

...АНАЙ, декабриин 8. ... Партийна һуралсалай энэ ...ммунистнууд болон партий...эдэбхитэд экономическа эр...лээд ехээр һонирходог бо...а мянга шахуу хүн эконо... һургуулинуудта болон се...дта һурадаг, мүн лектори...екцинүүдые шагнадаг юм. ...оврудстрой» трестын ком...ул экономикын болон ба...рхилэлгын асуудалнуудые ... Семинарска занятинуудынь предприятиин бодото ажал хүдэлмэритэй нягта холбоотойгоор үнгэргэгдэдэг юм. «Барилгын хүдэлмэридэ индустриальна арга метод хэрэглэлгэ ба тэрэнэй аша туһа» гэһэн темые зүбшэн хэлсэлгэ эндэ илангаяа һонирхолтойгоор үнгэрөө.

Герценэй нэрэмжэтэ таряаланажалай шэнэ совхоздо хүдөө ажахын үйлэдбэриин асуудалнуудые шудалха зорилгоор эмхидхэгдэһэн экономическа семинар һайнаар хүдэлмэрилнэ.

Бирмэдэ Н. А. Булганинай, Н. С. Хрущевой ошоод байһан тухай

РАНГУН, декабриин 7. (ТАСС-эй тусхай корр.). Үсэгэлдэр, хахад үдэрэй урда тээ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущев Рангунска университедтэ ошожо, тэдэниие профессорнүүд, багшанар болон студентнэр халуунаар угтаһан байгаа.

Тэндэ сугларагшадай урда Н. С. Хрущев үгэ хэлээ.

Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

Бидэнэрэй залуу хани нүхэд, Бирмын студентнэр! Багшанар болон профессорнүүд!

Өөрынгөө зүгһөө, минии нүхэр Николай Александрович Булганинай үмэнэһөө, бүхы советскэ арадай зүгһөө эгээн эрхим һанал бодолоо таанарта хүсэхые ба таанарые амаршалхые зүбшөөгыт.

Таанартай уулзаһандаа бидэнэр ехэ баяртайбди. Танай университедтэ байхадаа бидэнэр бирманскэ арадай оронойнгоо бэеэ даанхай байдалые туйлаһанай нэгэ эли тодо гэршэнь мүн гэжэ һанабабди. Һуралсалай газарнуудай үүдэнүүд үргэнөөр нээгдэжэ, шэнэ ажабайдал амжалтатайгаар байгуулхын тулада эрдэм һургуулитай болохын түлөө Азиин залуушуул тэдэ һургуулинуудта ороо. **(Альга ташалга).**

Азиин оронуудта ажаһууһанайнгаа түлөө бидэнэртэ баясхалантай байха ёһотойт гэжэ дарлажа байһан арадуудтаа колонизаторнууд хэдэн арбаад жэл соо хэлэдэг байгаа гээшэ. Богоолшолжо байһан оронуудтаа өөрынгөө культурые нэбтэрүүлнэбди, ямараар ажаһууhыень арадуудые һурганабди гэжэ колонизаторнууд баталан хэлэдэг һэн.

Зүгөөр колонизаторнуудай хаа хаанагүй үшөө үгы болоогүйшье һаань, тэдэнэй эзэрхэдэг үень үнгэрөө. Азиин арадууд ажабайдалаа өөрынгөө дураар зохёон байгуулхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэнэ.

Таанар оронойнгоо политическэ бэеэ даанхай байдалые туйлаад, өөһэдынгөө дайлан абаһан юумэнүүдые үшөөл ехээр батадхахын түлөө бүхы юумэ хэхэ ёһотойт. Бодото эрхэ сүлөөтэй болохын тулада, сүлөөлэгдэһэн орон дотороо гадаадын гүрэнүүдһээ дулдыдахагүй экономикые байгуулха хэрэгтэй.

Империалистическэ гүрэнүүд тэмсэлдэ бодоһон арадта буулта хэхэ баатай болоходоо даншье мэхэтэйгээр аашалдаг. Тэдэнэр өөһэдынгөө сэрэгүүдые гарган абаашадаг. Гэбэшье, өөһэдынгөө зэбсэгтэ хүсэнүүдые гарган абаашаһан оронуудаа үшөөл ехээр мэдэлдээ абаха, экономическа талаараа монополистнуудһаа бүри ехэ дулдыданги байлгаха гэжэ эрмэлзэдэг. Өөрынгөө эхэ оронойнгоо бэеэ даанхай байхые хүсэжэ байһан хүн иимэ ябадалые тэсэжэ шадахагүй байна. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Бидэнэр Индиин болон Бирмын арад зонтой уулзахадаа энээн тухай нэгэтэ бэшэ хэлэһэн байнабди. Зарим европеецүүд бидэнэрэй эдэ үгэнүүдтэ дурагүй байдаг. **(Зал соо байгшадай дунда хүхюу шэмээн болоно, альга ташалга).** Зүгөөр колонизаторнуудай эзэрхэлгэдэ европеецүүд бултадаа дуратай бэшэ. Манай орон тэрэшэлэн европейскэ, азиатска гүрэн мүн лэ, юундэб гэхэдэ, Советскэ Союзай зарим хубинь—европейскэ, нүгөөдэ зарим хубинь—азиатска юм. Советскэ Союз колонизаторнуудай политикые дэмжэдэггүй ба тэрээндэ эсэргүү эрид шууд тэмсэдэг байна. **(Үни удаан альга ташалга).**

Азиин, Африкын оронуудай арадуудые богоолшолжо һураһан европейскэ зарим хүнүүд мүнөө Азиин болон Африкын арадуудай бэеэ даанхай байдалайнгаа түлөө тон хүсэтэйгөөр тэмсэжэ байһыень мэдэхэдээ ехээр сошордон айна. **(Нэрьемэ, үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).** Колониальна журамые арадуудай хаяжа, бэеэ даанхай хүгжэлтын зам дээрэ гаража байхадань бидэнэр, советскэ хүнүүд, баясанабди. **(Үни удаан альга ташалга).**

Би гадаадын хүнүүдтэй ходо хөөрэлдэдэгби. Намда «һайн» зүбшэл үгэхые һэдэһэн буржуазна нэгэ ажал-ябуулагшатай би һаяхан тиимэ хөөрэлдөө хэһэн байнаб.

Тэрэ иигэжэ хэлээ:

—Советскэ Союз Хитадта ехэ туһаламжа хүргэнэ. Иимэ юумэ зүбөөр хэнэ гээшэ гүт? Танай хүн зон 200 миллион болоно ха юм, тиихэдэ Хитадта 600 миллион хүн байна. Энэ ушар танай гүрэндэ аюултай бэшэ гү? Хитад гүрэн өөрынгөө промышленность байгуулхадаа, өөрынгөө бэеэ даанхай гүрэниие бэхижүүлхэдэ Советскэ Союзда аюултай болохол. Иимэ юумые хэхэ хэрэгтэй гү гэжэ таанар бодожо үзөө һайт,—гэжэ тэрэ хэлээ һэн. Хүсэтэй болоһон Хитад орон хадаа Советскэ Союздашье, Европын бусад оронуудташье аюултай байха, тэдэниие хашаха дарлаха байха гээ һэн.

Тиимэ зүбшэлнүүд бидэндэ, советскэ хүнүүдтэ, ойлгосотой. Тиимэ зүбшэл һайн юумэ һанаһан дээрэһээ бидэндэ үгтэдэг бэшэ юм. Тиимэ зүбшэлнүүд хадаа «хүн хүндөө дайсан юм» гэһэн удхатай буржуазна үзэл бодол дээрэ үндэһэлнэ. Ши хэрбээ хэн нэгэниие дарлаагүй һааш, шамайе дарлаха гэһэн ёһо капиталистическэ дэлхэйдэ таранхай юм. Хэрбээ һула орон байгаа һаань, тэрэниие бэеэ даанхай бэшэ байдалда байлгаха гэдэг. Бидэнэр тиимэ юумэдэ эсэргүүсэн эрид шууд тэмсэдэгбди. **(Үни удаан альга ташалга).**

Манай һургаал ондоогоор һургадаг. Хүн хүндөө ахадүү, хани нүхэр юм гэжэ бидэнэр хэлэдэгбди. Хүн гээшэ абьяас бэлигтэй юм гэжэ бидэнэр хэлэдэгбди. Нэгэ хүн нүгөөдэеэ дарлаха, мүлжэхэ ёһогүй, нэгэ гүрэн нүгөөдэеэ богоолшолхо ёһогүй гэжэ бидэнэр хэлэдэгбди. Хэрбээ хүн экономическа богоолшолгоһоо сүлөөлэгдөө һаа, эрдэм шудалаа һаа, байгаалиин хүсые мэдэлдээ абаха, тэдэ хүсэнүүд хүнэй аша туһада хэрэглэгдэхэ байна. **(Үни удаан альга ташалга).**

Хэрбээ хүнэй байгуулһан баялигууд зүбөөр хубаарилагдаа һаань, хэрбээ хүниие хүнэй дарлаха ябадал үгы байгаа һаань, хүнэй ажалаар байгуулагдаһан баялигууд газар дэлхэй дээрэхи бүхы хүнүүдтэ хүрэхэ байгаа гэжэ бидэнэр хэлэдэг байнабди. **(Үни удаан альга ташалга).** Тиимэ болоо һаа, бүхы дэлхэй дээрэ зохид һайн общество байгуулагдаха. Бүхы хүнүүд үндэһэ яһанай илгаагүйгөөр ахадүүнэр болохо байна. **(Альга ташалга).** Арадуудай хоорондохи зүришэлдөөн үгы болохо, дайн болохоёо болихо. **(Үни удаан альга ташалга).** Бүхы экономическа зүйлнүүд арадуудай жаргалта байдалда зорюулагдаха байна. **(Альга ташалга).**

Хүндэтэ нүхэдүүд, бодоод үзыт, наука хэды ехээр хүгжэн һалбарха гээшэб!

Бидэнэр танай университедтэй танилсаабди. Таанар, танай университет хадаа колониальна, бэеэ даанхай бэшэ байдалһаа сүлөөлэгдэһэн газар дээрэ эгээн түрүүлэн урган мандажа байһан сэсэг набша мэтэ һанагдана. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Рангунда 9 мянган студентнэр бии юм гэжэ бидэнэртэ хэлээ һэн. Энэ хадаа олоншье, үсөөншье гээшэ. Юундэ олон бэ гэхэдэ, урдань танайда хүсэд хүрэхэ тоото дунда һургуулинууд гэжэ байгаагүй бшуу. Олон тоото студентнэртэ хэрэгтэй байранууд ба лабораторинууд танайда үшөө үгы, профессорнүүд болон багшанар хэрэгтэй зэргээрээ үгы, хэрбээ эдэ бүгэдые хараада абаха болоо һаа, танай студентнүүд олон гээшэ.

Хэрбээ оронойтнай эрилтые, эрдэм һургуули шудалха гэһэн арадайтнай оролдолго эрмэлзэлгые хараада абаа һаа, танай студентнэр үшөө үсөөн гээшэ.

Зүгөөр һайн юумэн багаһаа захалдаг юм, хожом ургаха, олон болохо байха.

Манай ороной арадуудай бэеэ даанхай байдалаа дайлан абажа, шэнэ байдал байгуулжа эхилхэдэнь манайда студентнэр тэрэшэлэн тон үсөөн байһан юм. Советскэ засаг хадаа дээдэ һургуулинуудай үүдэнүүдые хүдэлмэришэд, таряашанай залуушуулда үргэнөөр нээжэ үгөө. Хүдэлмэришэдэй дунда һургуулитай боложо, удаань дээдэ һургуулитай болохынь тулада, манай арадай интеллигенциин урган олошорхынь тулада правительствомнай хүдэлмэришэнэй факультедүүдые эмхидхэхэ баатай болоһон байгаа.

Өөр тухайгаа хэлэхэмни.

Дайн сэрэг дүүрэжэ, өөрынгөө газар дайда дээрэһээ бүхы дайсануудаа үлдөөд байхада, урдань шахтёр байһан би хүдэлмэришэнэй факультедтэ һурахаяа ошоо һэм. Тиихэдэ би хадаа мүнөө эндэ минии урда һууһан таанар шэнги залуу бэшэ байгааб. Би 27 наһатай байһан хүм. Бидэнэр ехэ оролдосотойгоор һурадаг, наукые һайнаар шудалха гэжэ эрмэлзэдэг байгаабди. Агууехэ Ленин бидэнэрые тиигэжэ уряалдаг һэн, һайнаар һураха арга боломжотой байхымнай тулада правительствошье бүхы юумэ хэдэг һэн. Бидэнэр түлөөһэгүйгөөр һурадаг байгаабди. Түлөөһэгүйгөөр һурахаһаа байтагай орон доторнай мүнөөшье студентнэртэ стипенди түлэдэг шэнгеэр бидэнэртэ стипенди түлэдэг байһан юм.

Арадай дундаһаа урган гараһан манай арадай интеллигенци, өөрынгөө арадта үнэн сэхээр алба хэдэг интеллигенци тиигэжэ бии болгогдоһон ба байгуулагдаһан юм.

Мүнөө манайда арад зоной һуралсал ямараар эмхидхэгдэнхэйб гэхэдэ, Советскэ Союз дотор олон миллион хүнүүд һурана. Манайда гансал дээдэ һургуулинуудта миллионһоо нилээд үлүү студентнүүд һурана.

Городой болон хүдөөгэй бүхы залуушуулай дунда һургуулитай болохынь тулада, шадаал һаа олон залуушуулда дээдэ һургуулитай болохо арга боломжо олохынь тулада манайда бүхы юумэн хэгдэнэ.

Манай орон гээгдэнги Росси байһанаа богонихон болзор соо, Советскэ засагай тогтон байһан 38 жэл соо, үргэлжэдөө эрдэм һургуулитай орон болонхой. Советскэ Союзай дээдэ һургуулинууд Америкын Холбоото Штадуудта орходоо горьтойхон олон инженернүүд, агрономууд болон бусад мэргэжэлтэдые жэл бүри һурган гаргана. **(Альга ташалга).** Хүдэлмэришэн, таряашанай засаг гээшэ иимэл байна. **(Үни удаан альга ташалга).** Советскэ засаг хадаа арадуудай жаргалта байдал ба һалбаран хүгжэлтэ тухай анхарал оролдолгоһоо ондоо анхарал оролдолгые мэдэхэгүй юм. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Намайе зүбөөр ойлгоһойт гэжэ һананаб. Эдэ бүгэдые пропагандын тулада хэлэнэ бэшэб, миил баримтануудые харуулна гээшэб.

Советскэ Союзай хүдэлмэришэд болон таряашад хуули засагые гартаа абаад, агууехэ Ленинэй, тэрэнэй байгуулһан Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро социалистическэ гүрэниие байгуулаа. **(Нэрьемэ альга ташалга).** Тиигэжэ манай советскэ байгуулалтын эгээн һайн байгуулалта мүн байһаниие харуулаа. Советскэ Союз дотор байгуулагдаһан социализм хадаа эгээн эрхим общество, хүн түрэлтэнэй агууехэ туйлалта мүн болоно. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Социализм илаха, капитализмые илаха гэжэ дан ехээр хэлэнэш гэжэ намда заримандаа хэлэдэг юм.

Тиимэ, би бүхы сэдьхэлээрээ тиигэжэ һанадагби. Бидэнэр бүгэдэ, советскэ хүнүүд, хоёр системын эбтэ мүрысөөндэ социалистическэ системэ илаха гэжэ этигэнхэйбди. Зүрхэнэйнгөө сохилон байһан сагтал бидэнэр өөрынгөө һургаалһаа арсахагүйбди, юундэб гэхэдэ, энэ һургаалнай зүб һургаал мүн.

Капиталистическэ байгуулалтын хосорхо сагынь дүтэлөө. **(Үни удаан альга ташалга).** Амиды организм дотор хододоо клеткэнүүдэй шэнэлэгдэжэ байдагтал,—хуушан юумэнэй хосорон һалажа, шэнэ юумэнэй урган гаража байдагтал адли, мүн общество дотор хуушан формонууд хосорон һаладаг, шэнэ үлэмжэ, һайн түрүү юумэнүүд урган гарадаг байна. **(Үни удаан альга ташалга).** Тиимэ шэнэ формо хадаа манай ороной арадуудай амжалтатайгаар хүгжөөжэ байдаг социалистическэ байгуулалта, коммунистическэ общество мүн болоно. **(Альга ташалга).** Бидэнэр дайн сэрэггүйгөөр коммунизм тээшэ дабшанабди. Бидэнэртэ дайн хэрэггүй, дайн манай хэрэгтэ хоро хүргэхэ байна. **(Үни удаан альга ташалга).** Үзэл сурталые хүсөөр тараан дэлгэрүүлжэ болохогүй байһандал адли тэрэнэй хүгжэлтые хүсөөр һаатуулан барихын аргагүй.

Арад зон хадаа өөртөө зохид гүрэнэй байгуулалта өөрөө байгуулха ёһотой гэжэ бидэнэр хэлэдэгбди.

Советскэ арад социалистическэ общество байгуулаад, социалистическэ байгуулалта хадаа үмхирэн һа-

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

Бирмэдэ Н. А. Булганинай, Н. С Хрущевой ошоод байһан тухай

(Түгэсхэл)

лажа байгаа капитализмые илаха байха гэжэ бата бэхеэр найдана. Бидэнэр, советскэ хүнүүд, тэрэнэй түлөө баясхалангайгаар ажаллана-бди, юундэб гэхэдэ, энэ хадаа һайн һайхан ажал гээшэ.

Манай залуу хани нүхэд! Профессорнууд болон багшанар! Наукые шудалха ба хүгжөөхэ хэрэгтээ амжалта туйлахыетнай хүсэнэбди. Наука хадаа арад зондо алба хэхэдээ, өөрынгөө гүрэндэ алба хэхэдээ арадта ба гүрэндэ аша туһа хүргэдэг юм. Тиимэһээ интеллигенци арад зонтой нягта холбоо барисаатай байха ёһотой. Арад зон танине ехээр хүндэлхэ байха. Тиихэдэл арад зоной дэмжэлгэтэйгээр танай наука эршэмтэйгээр һалбаран хүгжэхэ байха.

Танай дуулаха гэжэ һанаһан юумые хэлээгүй байгаа һаам, намайе хүлисыт. Зүгөөр, таанарта хүсэхэ эгээл һайн хүсэлэн, минии нүхэр Николай Александрович Булганинай хүсэлэн шэнги тиимэ хүсэлэн намда бии гэбэл—бидэнэр эгээн һайн юумые танда хүсэнэбди. Энэ хадаа гансахан манай хүсэл бэшэ. Советскэ арад өөрынгөө дүй дүршэлые, эрдэм һургуулине таанартай хубаалдахаар бэлэн байна. **(Үни удаан альга ташалга).** Научна эрдэм һургаалые үргэнөөр андалдан абалсаха бүримнай, культурна холбоо барисаанай үргэн ехэ болохо бүринь, инженерэ дүй дүршэлые бэе бэедээ ехээр андалдан абалсаха бүримнай, манай оронуудай арадууд бүри һайнаар ба эбтэйгээр ажаһууха байна. Бидэнэр хадаа танай экономическа хүгжэлтэдэ туһалха гэжэ, бидэнэрэй олоһон эрдэм һургуули болон дүй дүршэлые таанартай хубаалдаха гэжэ үнэн зүрхэнһөө хүсэнэбди.

Танай профессорнууд, инженернүүд, студентнүүд, СССР-тэ олоор, оло дахин ошожо байгаа һаань, һайн байна. **(Үни удаан альга ташалга).** Тэдэниие хани нүхэд шэнгеэр угтан абахабди. Манай арадай юу туйлаһые, манай интеллигенциин ямараар ажаһуужа ба ажаллажа байһые, манай студентнүүдэй ямараар ажаһуужа ба эрдэм һургуулине ямараар шудалжа байһые таанарай өөһэдөө харахыетнай хүсэнэбди. Арад зон хадаа гансал дуулаад байхые хүсэдэг бэшэ, харин дуулаһан юумэсэ харахые хүсэдэг байнал. Юугээр бүтээгдэһэн юумэ гээшэб гэжэ тараараа барижа үзэхэ дуратай байдаг юм. **(Зал соо хүхюу шэмээн болоно).**

Манайда ерыт, манай арадые харыт, манай хэһэн юумые үзыг. Дуратай юумэсэ абыт, дамжуулан абыт, дурагүй юумыетнай бидэнэр танда баадхан дурадхахагүйбди. Энэ хадаа эбтэйгээр ажабайлга мүн болоно. Али нэгэниинь нүгөөдэдөө хүсөөр юумэ баадхангүйгөөр, арад бүхэн өөрынгөө дураар ажаһууха байна.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ танай гүрэнтэй, танай правительствотай ехэ һайнаар тааран хүдэлмэрилнэбди. Энэ хэрэгтээ холбоо барисаагаа бэхижүүлэе, бүхы дэлхэй дээрэхи эбтэ байдалай түлөө үшөө эдэбхитэйгээр тэмсэе.

Бирмын студенческэ залуушуул мандаха болтогой! Өөрынгөө оронойн хүгжэлтын аша туһада, өөрынгөө арадай аша туһада, эрдэм бэлигтэй, дүй дүршэлтэй боложо байһан Бирмын залуу интеллигенци мандаха болтогой! Танайда үшөө үсөөн байһан болобошье, үшөө бүри олон болохыень бидэнэрэй этигэжэ байһан басагад—студентнүүд мандаха болтогой! Эхэнэрнүүд гээшэ общество дотор ехэ һуури эзэлнэ ха юм. Тэдэнэр обществын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсана, ерээдүйн үетэние хүмүүжүүлнэ. **(Альга ташалга).** Мүнөөдэр һурахадань тэдэнэртэ туһалаа һаа, үглөөдэр тэрэ эрдэм һургуулиинь үхибүүд, урган хүгжэжэ байгаа үетэн арьбадхан баяжуулха байна. **(Үни удаан альга ташалга).**

Өөрынгөө хүсые гамнангүйгөөр, эрдэм һургаалаа таанар, студентнүүдээр дамжуулан арадтаа үгэжэ байһан Рангунска университедэй профессорнууд болон багшанар мандаха болтогой! **(Үни удаан альга ташалга).**

Советскэ Союзай болон Бирмын арадуудай хани барисаан мандаха болтогой! **(Үни удаан альга ташалга).** Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал мандаха болтогой! **(Нэрьемэ, үни удаан альга ташалга.** Тэндэ байгшад хүл дээрээ бодожо, нүхэд Н. С. Хрущевые, Н. А. Булганиние халуунаар амаршална).

* * *

Удаалан нүхэд Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев Рангунска ипподром дээрэ болоһон мори урилдаанда байлсаа. Тэндэ «Премьер-министр Булганинай нэрэмжэтэ алтан кубок» болон «нүхэр Хрущевой нэрэмжэтэ алтан кубок» абахын түлөө наадан болоһон байна.

Хахад үдэрэй хойто тээ нүхэд Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев Аунг Санай нэрэмжэтэ стадион дээрэ «Локомотив» гэжэ (Москва), советскэ команда болон Бирмын суглуулмал командын футболоор наадахые хараа. Тэрэ наадан 7:1 гэһэн тоотойгоор «Локомотивай» илалтаар дүүрээ.

Рангунда декабриин 6-да болоһон уулзалга дээрэ Н. А. Булганинай хэлэһэн үгэ

Г-н Президент!
Г-н Премьер-Министр!
Хүндэтэ айлшад!
Ханинар!

Бирмын газар нютагта хүндэтэйгөөр угтагдан бидэнэй айлшалгамнай дүүрэхэнь ойртошобо. Зургаан үдэрэй турша соо танай оронтой бидэнэр танилсаабди. Энэ багахан саг болоно. Гэбэшье, энэ үе соо үзэһэн хараһан юумэсэ бидэнэр хэзээдэшье мартахагүйбди.

Бидэнэр хэдэн городууд болон түүхэтэ газарнуудта хүрэжэ, танай оронной зарим районуудай гражданинуудтай уулзахадаа Советскэ Союзай арадуудта бирманскэ арадай хани ёһоор ба ахадүүгэй үнэн зүрхэнэй мэдэрэлтэйгээр хандадаг байһыень нюураараа хаража үнэншөөбди. Танай алдарта столица Рангунда болоһон уулзалгануud дээрэ, мүн бидэнэй хүрэһэн Дээдэ Бирмын районуудта, хаа хаанагүй засагай түлөөлэгшэд ба арад зон бидэниие хани халуунаар угтадаг байгаа. Ингэжэ хүндэтэйгөөр угтаһанайнь түлөө, ахадүүгэй мэдэрэлэй түлөө, танай оролдолгын түлөө өөһэдынгөө зүгһөө, түлөөлэгшэдынь байһан тула̄даа советскэ бүхы арадай зүгһөө танда баясхалан хүргэнэбди.

Хани халуунаар угталга, үнэн сэдьхэлэй тон ехэ мэдэрэлтэйгээр бидэндэ хандалга тушаан болоһон ушар бэшэ, мүн манай хүндэтэ хани премьер-министр У Нуе Советскэ Союзда ошоходонь манай арадай халуунаар амаршалһан ба хүндэлһэн ябадал тушаан болоһон ушар бэшэ байгаа гэжэ хэлэхые хүсэхэ байнаб. Хани барисаан хододоол иимэ байдаг гээшэ. Бидэнэр танай гайхамшагта орондо айлшалхадаа өөһэдынгөө ахадүүнэрэй дунда байһан шэнгеэр үнгэргөөбди.

Бирма ба Советскэ Союзай олон юумэнь ондо ондоо юм. Тэдэнэй байгаали ба сагай уларил, түүхэтэ болон ажаһуудалай зан заншал ондо ондоо байна. Манай арадуудай искусство болон культура өөһэдын олон онсо шэнжэ шанартай юм. Манай оронуудай экономическа ба ниитын-политическэ байгуулалта мүн лэ ондо ондоо байна. Гэбэшье, баримтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, эдэ бүгэдэ бидэнэй үнэн һайн ханинар байхадамнай һаад хэнэгүй, харилсан ажаллалга болон элдэб янзын холбоо барисаа хүгжөөлгэдэмнай бидэндэ һаад хэнэгүй.

Бирмэдэ маанадай байһан тухай Хамтын мэдүүлгэдэ мүнөөдэр гар табигдаба. Хөөрэлдөөнүүдые хэхэдээ хоёр оронoй интересүүдтэ болон аша туһада хамаатай асуудалнуудаар, мүн уласхоорондын удхашанартай хэдэ хэдэн хойшолуулашагүй асуудалнуудаар һанамжануудаа бидэнэр мэдэлсэһэн байнабди.

Гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй нюураараа уулзажа холбоо байгуулга ба хэлсээнүүдые хэлгэ бэе бэедээ бүри ехээр этигэлсэдэг болохо үрэ ехэтэй зам болоно, эдэ холбоо барисаанууд арадуудай хоорондохи хани харилсаа хүгжөөлгэдэ туһалха байна гэжэ бидэнэр гүнзэгыгөөр этигэнэбди.

Бирманскэ Союзай ба Советскэ Союзай хоорондо тогтоогдоһон хани барисаан ба харилсан ажаллалга манай арадуудай аша туһада, бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэй аша туһада саашадаа бүри бэхижэхэ ба хүгжэхэ гэжэ найдажа байһан тухайгаа элишэлэн мэдүүлхыемни зүбшөөгыт.

Бирмын ба Советскэ Союзай хоорондохи хани барисаанай ба харилсан ажаллалгын түлөө духаряа би барпнаб.

Бирманскэ Союзай арадуудай амжалтын ба һалбаран бадархын түлөө!

Бирманскэ Союзай хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшадай түлөө!

Бирманскэ Союзай Президент д-р Ба Угай түлөө!

Бирмын Премьер-Министр нүхэр Нугай түлөө!

Советско-бирманскэ экономическа харилсаан тушаа

Экономикын, культурын, наукын болон техникын талаар Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай болон Бирманскэ Союзай хоорондо харилсан ажаллаха ёһо гуримууд Советскэ Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганинай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущевой болон Бирманскэ Союзай Премьер-Министр У Нугай хамтын мэдүүлгэ соо тодорхойлон заагдаһан байна. Бирманскэ Союзай хүдөө ажахые хүгжөөхэ программа ба тэндэ промышленна хэдэн предприятинуудые байгуулха тухай асуудалнуудые правительствонуудай түлөөлэгшэд эдэ гуримуудай ёһоор зүбшэн хэлсээ.

Хүдөө ажахын хүгжэлтын программые бэлэдхэлгэдэнь, ирригационно гол хүдэлмэринүүдые дүүргэлгэдэнь ба промышленна зарим предприятинуудые барилгадань Бирманскэ Союзай правительствода туһаламжа үзүүлхые ба тэрээнтэй харилсан ажаллахые Советскэ Союзай правительство зүбшөөһэн байна.

Зүбшэжэ зохёогдоһон проектнүүдые бэелүүлхын тулада хэрэгтэй болохо материалнуудые үгэһэнэй ба туһаламжа үзүүлһэнэй түлөө түлөөһэн болгон зохихо зэргээрнь рис абахые, хэрбээ энэ рисэйнь дутаха байгаа һаань, тэрэ түлөөһэеэ хэдэн жэлэй турша соо боро бодолой юумээр һубаруулжа түлэхыень Советскэ Союзай правительство мүн лэ зүбшөөгөө.

Советскэ Союзай иимэ һайн сэдьхэлэй хандалгые Бирманскэ Союзай правительство гүнзэгы ехээр сэгнэнэ.

Бирманскэ Союзай арадта һайн сэдьхэлэйнгээ хандалгые, тэдэниие хүндэлэлгээ саашадань үргэлжэлүүлэн Бирманскэ Союзай арадуудта бэлэг болгон СССР-эй хүсөөр болон мүнгэ зөөреэр Рангунда технологическа институт барижа үгэхые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущев Советскэ Союзай правительствын зүгһөө дурадхаһан байна.

Үнэнтэ һайн сэдьхэлээр Советскэ правительствын иимэ дурадхал оруулһые Бирманскэ Союзай правительство гүнзэгы ехээр сэгнээд, энэ бэлэгыень баяр баясхалангай угаа ехэ мэдэрэлтэйгээр хүлеэн абаһан байна.

Зохихо хэмжээгээрнь рис болон Бирмэдэ бүтээгдэһэн бусад зарим эд бараа Советскэ Союзай арадта бэлэг болгон үгэхые Бирманскэ Союзай Премьер-Министр У Ну Бирманскэ Союзай арадай зүгһөө мүн лэ дурадхаа. Н. А. Булганин ба Н. С. Хрущев энэ бэлэгыень Советскэ Союзай арадай зүгһөө баясхалангай мэдэрэлтэйгээр хүлеэн абаа.

Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев Бирмэһээ бусаба

РАНГУН, декабриин 7. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Н. А. Булганин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущев советскэ тусгаар самолёто һуужа, Инди орохоёо мүнөөдэр Рангунһаа гараа.

Бирманскэ Союзай Премьер-Министр У Ну, министрнүүд, бусад дээдэ тушаалта хүнүүд, Рангунда байдаг түлөөлэлгын зургаануудые толгойлогшонор Рангунска Мингаладон аэродром дээрэһээ Н. А. Булганиние, Н. С. Хрущевые үдэшөө.

СССР-һээ Бирмэдэ байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ посол А. Д. Щиборин, советскэ посольствын хүдэлмэрилэгшэд Н. А. Булганиние, Н. С. Хрущевые мүн лэ үдэшэлсөө.

Аэродром дээрэ хүндэлэлэй харуул табигдаһан байгаа. Мүн Советскэ Союзай ба Бирманскэ Союзай гүрэнэй гимнүүд наадагдаа.

Бирманскэ эдир залуу басагад, үхибүүд советскэ айлшадта сэсэгүүдые барюулаа.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин, Бирманскэ Союзай Премьер-Министр У Ну доро дурсагдаһан мэдүүлгэнүүдые хээ.

Нүхэр Н. А. БУЛГАНИНАЙ мэдүүлгэ

Господин Премьер-Министр!

Ханинар!

Господинууд!

Танай гоё һайхан газар нютаг ба гайхамшагта арад тухай мартагдашагүй юумые мэдэжэ, хүндэтэй һайнаар угтадаг оронһоотнай бидэнэр бусахамнай. Колониальна дарлалтаһаа сүлөөрөөд, бэеэ даанхай замаар хүгжэжэ байһан Бирмын политическэ ба экономическа ажабайдалые бидэнэр нюураараа хараха арга боломжотой байгаабди. Советскэ арадта бирманскэ алдарта арадай үнэн зүрхэнэй ба хани халуун мэдэрэлтэйгээр хандадаг байһыень бидэнэр сээжэ зүрхэндөө хододоо хадуужа ябахабди.

Өөрынгөө экономикые, өөрынгөө национальна бэеэ даанхай байдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ бирманскэ арадай бүхы хүсэл эрмэлзэлгээ зорюулдаг байһыень Бирмын городууд болон хүдөө нютагуудаар ябахадаа бидэнэр хараһан байнабди. Амгалан ёһоной зохёон байгуулхы ажал хэхэдээ тохёолдоһон бүхы бэрхэшээлнүүдые ажалда дуратай бирманскэ арадай дабан гаража шадаха байһанда бидэнэр этигэнэбди.

Нюураараа уулзажа манай правительствонуудай хоорондо холбоо байгуулга үрэ ехэтэй байжа, манай арадуудай хоорондоо үгэеэ ойлголсолгые саашадань үргэдхэлгэдэ хүргөө гэжэ танай оронһоо бусахынгаа урда тээ бидэнэр баяртайгаар тэмдэглэнэбди. Премьер-Министр У Ну Советскэ Союзда айлшалхадаа энэ холбоо барисаанда эхи табиһан байгаа. Маанадай эндэ ерэжэ айлшалһанһаа уламжалан энэ холбоо барисаамнай бүри бэхижэбэ.

Рангунда байха үедөө президент д-р Ба Утай, господин Нутай, Бирманскэ Союзай бусад хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшадтай аятайгаар уулзажа, хөөрэлдэһэн байнабди. Эдэ хөөрэлдөөнүүд угаа ехэ аша туһатай байгаа. Үнэн зүрхэнэй ба үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда эдэ хөөрэлдөөнүүд үнгэрөө. Хамтын мэдүүлгэдэ үсэгэлдэр бидэнэр гар табижа, Бирмын ба Советскэ Союзай хоюуланайнь интересүүдтэ хамаатай асуудалнуудаар манай һанамжануудые, мүн уласхоорондын зарим хойшолуулашагүй шухала асуудалнуудаар өөһэдынгөө хамтын һанамжые тус мэдүүлгэ соо найруулан хэлэһэн байнабди.

Хамтымнай мэдүүлгэ хадаа манай оронуудай хоорондохи харилсаануудай шэнэ шатада гараһые харуулһан шухала документ болоно. Энэ документ Азида, мүн бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ сохом туһалха байна.

Маанад тухай Танай оролдолго гаргаһанай ба ахадүү ёһоор угтаһанай түлөө г-н Премьер-Министр Танда баясхалан хүргэнэбди. Танай орондо маанадые хүндэтэйгөөр, хани халуунаар угтаһанайнь түлөө Бирманскэ арадта, Бирманскэ Союзай президентдэ, танай правительствода үнэн зүрхэнэйнгөө баясхалан хүргэжэ байһыемнай дамжуулхыетнай манай хүндэтэ хани Таниие гуйнабди.

Советскэ Союзай ба Бирмын хоорондохи хани барисаан, харилсан ажаллалга мандаха болтогой!

Ажалда дуратай, алдарта бирманскэ арад мандаха болтогой!

Уулзатараа баяртай!

«Туатоме!» (бирманскэ хэлэн дээрэ «уулзатараа баяртай». — **Ред.**).

Премьер-Министр У Нугай мэдүүлгэ

Господин Премьер-Министр, нүхэр Хрущев, ханинар! Манай орондо таанадай ерэһэндэ баясажа байһанаа, гүнзэгы ехээр хананги баясхалан хүргэжэ байһанаа дээдэ тушаалта таанадай, таанадтай суг ябалсаһан хүнүүдэй Рангунһаа бусахын урда тээ Бирманскэ Союзай правительствын ба арадай зүгһөө үшөө дахин элишэлэн мэдүүлхыемни зүбшөөгыт.

Дээдэ тушаалта таанадай манай орондо үнэн сэдьхэлээр айлшалжа ерэлгэ, мүн таанадые эндэ хани ёһоор угталга политическэ ба экономическа ондо ондоо системэтэй оронууд эбтэйгээр ажабайжа шадаха байһанһаа гадна, мүн нягта һайн хани барисаатайгаар ба үгэеэ ойлголсон ажабайжа шадаха байна гэжэ эли тодоор харуулна. Дээдэ тушаалта таанадай айлшалжа ерэлгэһээ уламжалан манай хоёр оронoй хоорондо хани харилсаа тогтоохо, экономическа болон культурна харилсаа шангадхаха бата бэхи үндэһэ һуури табигдаба.

«Ильюшин» гэжэ самолёт бэлэг үгэһэнэйтнай түлөө дээдэ тушаалта таанадта Бирманскэ Союзай правительствын болон арадай зүгһөө үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэхыемни зүбшөөгыт. Энэ бэлэг тухайтнай бидэнэр хододоо баяртайгаар дурдан һанажа ябахабди.

Дээдэ тушаалта таанадта, таанадтай ябалсаһан хүнүүдтэ саашадаа аятайгаар аяншалхыетнай, агууехэ орондоо һайн ябажа бусахыетнай би хүсэнэб. Советскэ Союзай хүтэлбэрилэгшэдтэ болон арадта манай эгээн лэ хани ёһоной амаршалга хүргэжэ, һайниие хүсэжэ байһыемнай дамжуулхыетнай Бирмын правительствын болон арадай зүгһөө таанадые гуйхыемни зүбшөөгыт.

Дээдэ тушаалта таанадай замдаа һайн ябажа бусахыетнай хүсэнэб!

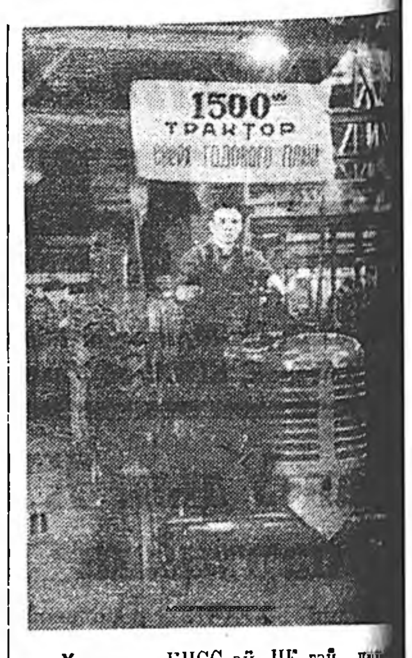
Н. А. Булганинай, Н. С. Хрущевой бусахын урда тээ Бирманскэ правительствода бэлэг болгон үгтэһэн «Ильюшин—14» түхэлэй советскэ самолёдые дамжуулан үгэлгын ёһолол аэродром дээрэ болоо.

Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев Бирмэһээ Индидэ бусажа ерэбэ

АСАНСОЛ, декабриин 7. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** Бирманскэ Союзда зургаан хоногто айлшалһанайнгаа һүүлээр Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев декабриин 7-ной үдэр Индидэ бусажа ерэбэ. Рангунһаа үглөөгүүр гараһан самолёт Бенгальска залив дээгүүр, бүтүү ой тайгаар бүрхөөгдэһэн индийскэ ехэ гол мүрэнүүдэй адагууд дээгүүр ниидэн гаража, Калькуттые үнгэрөөд, Дамодар мүрэнэй дэргэдэ байдаг аад, шэнэ Индиин индустриальна центрнүүдэй нэгэн бологшо Асансолдо айлшадые асараа.

Калькуттаһаа баруулжаа зурын, Баруун Бенгали ба Бихар штадуудай территоринууд дээгүүр гарадаг энэ нуга газарта Индиин бэеэ даанхай болоһон сагһаа хойшо гидроэнергетическэ ба ирригационно барилга үргэнөөр хэгдэдэг болоһон байна. Дамодар мүрэнэй үерлэхэдэ тус район хододоо уһанда абтадаг юм. Тиимэһээ, энэ мүрэниие хаажа, баруунбенгальска үрэжэл-ехэтэй газарые гуримтайгаар уһалха ябадалда уһыень хэрэглэхэ зорилгоор эдэ барилганууд хэгдэжэ байнхай. Тиихэдэ, Дамодар мүрэнэй эхин тээгүүр Бихар штадай территори дээрэ хаалта бодхоогдожо байнхай. Тэрээнтэй нэгэн доро гидроэлектроцентральнууд баригдана. Эдэнь тус райондо түргэнөөр хүгжэжэ байһан промышленностине электроэнергеэр хангаха зорилготой юм. Ороной бэдэржэ олдоһон үнэтэ малтамалнуудай—нүүрһэнэй, түмэрэй ба марганцева рудагай боксидуудай, үнгэтэ металлнуудай, слюдатай, гал даасатай шабарай болон бусадай запасуудай ехэнхи хубинь энэ райондо байдаг юм. Дамодар шадарай нуга газарта байгуулагдаһан гүрэнэй корпораци энэ райондохи гидротехническэ бүхы барилгануудые эрхилдэг юм. Баруун Бенгали ба Бихар штадуудай правительствонуудтай хамта Индиин правительствын гаргаһан, тиигээд парламентын һайшааһан шиидхэбэриин ёһоор 1948 ондо тус корпораци байгуулагдаһан юм.

Асансолой аэродром дээрэ Н. А. Булганиние, Н. С. Хрущевые баяр ёһололой оршон байдалда угтаа. Тэдэниие угтахын тулада индийскэ правительствын түлөөлэгшэ промышленностиин министр Н. Канунго, Баруун Бенгали штадай тусхай дээдэ тушаалтай хүнүүд главна министр Рой түрүүтэйгээр эндэ ерээ. Дамодар гүрэнэй гол шадарай нуга газарнуудай хэдэн олон мянган ажалшад аэродром шадар сугларжа, советскэ айлшадые хани ёһоор амаршалаа. Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев автомашинануудта һуугаад, аэродромһоо сэхэ Читтараджан ороо. Гүрэнэй паровозо бүтээлгын орон доторхи эгээн томо завод тэндэ байдаг юм. Мүн тэрээндэ дүтэшэг Дамодар мүрэн шадарай нуга газарта эгээн томо плотина (хаалта)—Барахар мүрэн дээрэхи Майтхон гэжэ плотина баригдажа байнхай.

Харьков. КПСС-эй ЦК-гэй ... Пленумэй тогтоолдо харюу болгон ... эсэс хүрэтэр түсэбһөө гадуур «ХТЗ-... маркын 1500 трактор бүтээн гар... гэжэ трактор хабсаргалгын заводой ... лектив уялга абаһан байгаа. Тус ... лектив уялгаяа болзорһоонь һара ... урид дүүргэээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1500-дахи трак... заводой главна конвейерһээ гар... ябана.

ТАСС-эй фотохрон...

Ородой түрүүшын революциин 50 жэл... ойдо

ТБИЛИСИ. Ородой түрүүшын ... волюциин 50 жэлэй ойдо зорю... даһан Азербайджанска, Арм... Грузинска ССР-нүүдэй Наук... дай академинүүдэй, ниитын ... нуудай отделенинүүдэй нэгэ... научна сесси һаяхан хүдэл... дүүргэбэ.

1905—1907 онуудай үедэ За... казьеда болоһон революциин ... ла событинууд тухай хамтад... элидхэл тус сесси дээрэ уншаг... байна.

«Ородой түрүүшын револ... үедэ Закавказьеда аграрна ... саанууд ямар байгааб» гэһэн ... фессор П. Гутушвилиин эли... сессидэ хабаадагшад иланга... нирхобо. Грузида болоһон тар... дай ехэ хүдэлөөнэй социаль... номическа шалтагаанууд ту... хэл соо харуулагдаа. РСДР... съездын шиидхэбэринүүд соо ... дэлөөн тухай тэмдэглэгдэһэн ...

В. И. Ленинэй туһалам... И. В. Сталинай хүтэлбэри ... РСДРП-гэй Кавказска Союзай ... һэн ажал-ябуулга тухай түүхын ... кануудай кандидат Н. Стуруа ... хэл соогоо хэлээ.

Адыгейскэ, Кабардинска, Се... Осетинскэ научно-шэнжэлэлгын ... хи зургаануудай түлөөлэгшэд ... дой түрүүшын революциин үе... нютагуудта болоһон событину... хай тус сесси дээрэ хэлэбэ.

БАКУ. Лейтенант Шмидты... рэмжэтэ Азербайджанска м... бүтээлгын үниинэй заводой Кул... рын ордон соо ородой түрүүш... волюциин 50 жэлэй ойдо зорю... даһан вечер болобо.

Технолог Сабир Багдалов, ... Аршак Героянц ба бусад ... 1907 онуудай событинуудай үе... раһан үзэһэн юумэн тухайгаа ... вечер дээрэ хөөрэбэ. Ородой ... шын революцида хабаадаһан ... хүндэтэ айлшадта пионернүүд ... емэ альга ташалга доро багл... гүүдые барюулаа.

Һүүлээрнь концерт боложо, ... дой түрүүшын революцида зо... лагдаһан дуунууд дуулагдаһа... ветскэ драматургнуудай зүж... һээ отрывогууд харуулагдаһан ... на.

1905 ондо Зүүн-Сибир... болоһон революци ту... номууд

ИРКУТСК. Залуу түүхэш... Вендрихын «1905 он Иркутск... жэ брошюрые Иркутска обла... номой хэблэл һаяхан гаргаба. ... та засагта эсэргүүсэн Ирку... хүдэлмэришэдэй баатарлига... сэһэн тухай, мүн политическэ ... гээр сүлэгдэһэн большевигүүд... бирьтэ революционно хүдэ... хүгжэлтэдэ ямар үүргэ дүү... тухай тус брошюра соо автор ... нэ.

Түүхын наукануудай доктор ... Дулов ба түүхын науканууд... дидат Ф. А. Кудрявцев гэтшэ... шэһэн «1905—1907 онуудта ... Сибирьтэ болоһон революцио... дэлөөн» гэжэ ном хоёрдохёо ... дэн гараба.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Иволгын аймагые малажалай продуктнуудые, овощь болон хартаабха городто ехээр үгэдэг база болгохо

лтын аймаг город шадарай ай-
йһан туладаа парти, прави-
ын табиһан зорилгые бэелүү-
лай ашаг шэмые дээшэлүүл-
нгаяа һү ехээр һааха, овощь
таабха һайнаар ургуулха та-
хэн юумэ хэхэ ёһотой бай-

ний ЦК-гэй сентябрьска Пле-
хойшо үнгэрһэн хоёр жэлэй
соо тус аймагай колхозууд
гые хоёр дахин шахуу ехэ
о, 1955 ондо үнеэн бүриһөө
жэшээгээр 894 литр һү һаа-
йна. Тиигэбэшье, город шада-
ймаг һэн туладаа тэрэнэй
табигдаһан зорилго дээ-
болон мүн тэндэхи арга
ые хараад үзэхэдэ энэнь
нгалтагүй байна. Ушар юуб
үнеэдһээ һү ехээр һаахын
ндэхи зарим колхозууд эрид
р тэмсэнэгүй. Маленковой,
й, Андреевэй нэрэмжэтэ бо-
сад колхозуудта нютагай үүл-
тээн бүриһөө жэл соо 1500—
тр һү һаагдаад байхада, Ки-
Сталинай нэрэмжэтэ, «Комму-
колхозуудай олонхи һаали
отагай үүлтэрэй үнеэн бүри-
йдоо 500—600 литр һү һаана.

эй хоёр жэлэй туршада
ба хартаабхын ургасые улам
дээшэлүүлхын орондо, айма-
охон колхозууд огородойн-
ахые хүгжөөхэ талаар өөдтэй
рэгүй. 1955 ондо аймаг соо
жэшээгээр гектар бүриин 50
овощь, 19 центнер хартааб-
агдаа. Энэнь нёдондонойхи-
бага байна. Тус аймагай
ууд Улан-Удэ городой дэл-
рэ овощь, хартаабха элбэ-
каржа худалдахын орондо,
гурэндэ тушааха түсэбөөшье
эгүй, овощь болон хартааб-
эшье хаажа шададагүй бай-

ө ажахые саашадань хүгжөөн
мын тула партиин бэелүүлжэ
хэмжээнүүд Иволгын аймаг-
адаа гүйсэд дүүргэгдэнэгүйб
асуудалда һаяхан эндэ үнгэр-
магай партийна конференци
тодорхой харюу үгэбэ.

ын түрүүндэ партиин айко-
шангаяа, инструкторска груп-
ай хүдэлмэри гүйсэд шэнэд-
игдаагүй, партийно-полити-
хүдэлмэри ажахын зорилто-
й холбоо багатайгаар ябуу-
, олон колхозуудта энэ хү-
и зүндэнь орхигдоошохой гэ-
нференци дээрэ үгэ хэлэһэн
ууд шүүмжэлбэ.

ай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ
суглаан, зүблөөн бүхэндэ хөө-
болодог байбашье, партий-
ганизацинууд, правленинүүд
доо бии байһан арга болом-
йсэдөөр элирүүлэн ашагла-
лөө хүдэлмэри һулаар ябуул-
С-үүдэй, колхозуудай хүтэлбэ-
эд, мэргэжэлтэд үдэр бүриин
эрээр һамааржа, ехэнхи сагаа

Иволгын аймагай XI партийна конференциһээ

бараад, малай үүлтэрые һайжаруул-
ха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ та-
лаар үндэһэн шухала, холын хараа-
та асуудалнуудые шиидхэнэгүй.

Олон колхозуудта хүдөө ажахын
мэргэжэлтэд өөһэдынгөө гол үүргые
дүүргэдэггүй, юрын түлөөлэгшэ мэ-
тэ гүүртэ, фермэнүүдые эрьеэд лэ
ябажа байдаг гэжэ конференци дээ-
рэ тэмдэтлэгдээ.

Партиин айкомой инструкторска
группанууд эдэ дутагдалнуудые мэ-
дэжэ байбашье, эрид хэмжээ абажа,
хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй хүдэл-
мэрие партиин ЦК-гэй Пленумүү-
дэй эрилтын ёһоор табижа шадаа-
дүй гээд делегадууд нүхэд **Цырен-
доржиев, Яковлев, Неустроев** гэг-
шэд тэмдэглэбэ.

— Манай «Коммунизм» колхоз
арба гаран мянган толгой малтай
томохон ажахы гээшэ бэзэ, теэд
хоёр жэлэй турша соо зоотехниггүй
байгаа һэмди. Мүнөө ветеринарна
хүдэлмэрилэгшэ манайда баһа үгы.
Партиин айкомдо, аймгүйсэдкомдо,
Саянтын МТС-тэ ябаха, гуйхын хү-
сөөр Старчиков гэжэ врачтай болог-
доо һэн, харин тэрэмнай архидаха-
һаа ондоо юушье хэдэггүй хүн бай-
шоо, — гэжэ делегат нүхэр Цырен-
доржиев хэлэбэ. — Республикын
Хүдөө ажахын министерство энэ хү-
нэй архиншые мэдэжэ байгаад, ма-
най колхоздо эльгээжэ «туһалһан»
байна гэжэ тэрэ шүүмжэлбэ.

— Иволгын МТС, тэрэнэй дирек-
тор нүхэр Ильков, мүн эндэхи глав-
на мэргэжэлтэд колхозой зоотехник,
агрономуудай хүдэлмэридэ бодото
туһаламжа үзүүлнэгүй. Энэ манай
хэрэг бэшэ гээд тэдэнэр тон буруу-
гаар тоолоно,—гэжэ делегат нүхэр
Неустроев хэлэбэ.

Эгээл нимэ шалтагаанууд дээрэ-
һээ аймагай олон колхозуудта ма-
лай үүлтэр һайжаруулха, ашаг шэ-
мэ абалгые дээшэлүүлхэ хүдэлмэри
хангалтагүйгөөр ябуулагдана бшуу.
Энэ хэрэгтэ хүдөө ажахын мэргэ-
жэлтэд эмхидхэхы үүргээ дүүргэ-
нэгүй. Жэшээлбэл, 1955 ондо Булга-
нинай нэрэмжэтэ колхоздо 100
үнеэнһээ 44 тугал, «8-ое Мар-
та» колхоздо—52 тугал абаад бай-
хадань эндэхи МТС-үүдэй главна
зоотехнигүүд нүхэд Денисенко, Тор-
гашин гэгшэд ехээр һанаагаа зобо-
доггүй. Энэнь юун дээрэһээ хараг-
данаб гэхэдэ, орооной кампани тус
колхозуудта баһа мүнөө жэлшье эм-
хигүйгөөр үнгэргэгдэһэн байха юм.

Овощь, хартаабха ехээр ургуул-
жа, колхозуудай олзо доходые ни-
лээд арьбадхаха аргатай байгаад,
иволгынхид энэ шухала хэрэгые тоо-
логгүй заншалтай. Иволгын МТС-эй
харьяата нэгэшье колхоз мүнөө жэл
овощь, хартаабха ургуулха түсэбөө
дүүргэбэгүй, теэд партиин айкомой
тус МТС-эй зонын секретарь нүхэр
Ботхолова конференци дээрэ үгэ хэ-
лэхэ зуураа, энээн тухай тогтон-
шьегүй гараа. Айкомой тоосоото
элидхэл соошье овощь, хартаабхын,
аймаг соо муугаар ургуулагдадаг
болоһоной үндэһэн шалтагаан гүй-
сэд элирүүлэгдээгүй.

Аймагай ажалшадай дунда пар-
тийно-политическэ хүдэлмэриин
ажахын асуудалнуудтай нягта хол-
боо барисаагүйгөөр ябуулагдажа
байһан тухай делегадууд шүүмжэл-
бэ. Олохон колхозуудта политиче-
скэ болон культурно-гэгээрэлэй хү-
дэлмэри ёһо тэдыгээр ябуулагдана
гэжэ делегадууд нүхэд Тогочеев, Ар-
хинчеев, Зимирев болон бусад хэлэ-
бэ.

— Манай колхоздо ойлгуулам-
жын хүдэлмэри тон һулаар ябуулаг-
дана гэхэдэ алдуу болохогүй, —
гэжэ делегат нүхэр **Архинчеев** хэлэ-
бэ.—Энэ ушар хадаа айкомой бюро-
до, пропаганда ба агитациин таһаг-
та үнинэй мэдээжэ юм, теэд ямар-
шье хэмжээ абтанагүй гэжэ тэрэ
шүүмжэлбэ.

— Партийна организацимнай
секретарь нүхэр Мадаев али бүхы
ажахын асуудалда анхаралаа ехээр
табяад, партийно-политическэ хү-
дэлмэрие зүндэнь орхижорхёо.
Эгээл нимэ дээрэһээ манай Стали-
най нэрэмжэтэ колхозой зарим гэ-
шүүдэй зүгһөө ажалай журам эбдэхэ,
элдэб һамуу һалихай ябадал гарга-
ха ушар һүүлэй үедэ ехэ олон үзэг-
дэдэг болоо, — гэжэ делегат нүхэр
Тогочеев хэлэбэ.

Коммунистнуудай партийна һурал-
салда партиин айком анхаралаа ба-
гаар табина. Теэд энээн тушаа айко-
мой секретарь нүхэр Эрдынеев тоо-
соото элидхэл соогоо өөдтэй юумэ
хэлэнгүй гараа. Тиихэдэ энэ хэрэ-
гые эрхилдэг секретарь нүхэр Пет-
ров, мүн пропаганда ба агитациин
таһагые даагша нүхэр Лошкомоева
гэгшэд конференци дээрэ үгэшье хэ-
лэнгүй үнгэрбэд, Энэ юун дээрэһээ
болооб гэхэдэ, партийно-политическэ
хүдэлмэрие болон коммунистнуу-
дай политическэ һуралсалые һулаар
хүтэлбэрилһэн дээрэһээ тэдэнэр кон-
ференцидэ сэхэ мэдэрхэеэ дальда-
раа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Айкомой
хүтэлбэрилэгшэдэй жэшээгээр кон-
ференциин делегадуудшье партийна
һуралсал тухай мүртэй юумэ хэлэ-
бэгүй.

Саашань промышленна предприя-
тинуудай, арадай гэгээрэлэй болон
медицинскэ эмхи зургаануудай хү-
дэлмэридэ бии байһан дутуу дунда-
нуудые зайсуулха хэрэгтэ конферен-
ци ехэхэн анхарал табиһан байна.

Конференциин һүүлээр КПСС-эй
айкомой пленум боложо, айкомой
нэгэдэхи секретаряар нүхэр **Д. Д.
Эрдынеев**, хоёрдохи секретаряар нү-
хэр **П. Н. Петров**, МТС-үүдэй зонын
секретарьнараар нүхэд **Е. А. Ботхо-
лова, Д. М. Цыренов** гэгшэд һун-
гагдаба.

Яруунын нуурнуудай мүльһэн дороһоо

Яруунын аймаг нуурнуудай ню-
таг гэжэ үнинэй алдаршанхай. Үнэ-
хөөрөө эндэ хэдэн олон ехэшье,
багашье нуурнууд уужам хонгор
дайдааршье, үүдхэн модото хүб-
шөөршье бии. Загаһагүй нуур гэжэ
байхагүй. Эндэ томо тарган алага-
на, сурхай, хөөлэнхии, ялааганa бо-
лон бусадшье түрэлэй загаһад эл-
бэг. Тиимэһээ нуурнууд олзоборил-
гын талаар ехэ удхашанартай юм.

Яруунын загаһанай завод аймаг
дотороо түрүү предприятинуудай нэ-
гэниинь болоно. Тэрэнэй олон бри-
гаданууд намар, үбэлэй үедэ ехэ
нуурнуудай мүльһэн дороһоо загаһа
губшуурдан баридаг. Мүнөө жэлдэ
угаа ута намар боложо, урда жэл-
нүүдэйхидээ орходоо мүльһэн ни-
лээд хожом хүрэжэ, загаһашадые
һайсахан «шалааһан» байна. Тиибэ
ябабашье Агуухэ Октябриин һайндэ-
рэй урда тээхэнэ загаһашад мүль-
һэн дээрээ гаража, олзоборилгоёо
эхилээ һэн.

Намар-үбэлэй үедэ загаһа барил-
гые Гарамай пункт илангаяа һайн
бэлэдхэлтэйгээр эхилэнхэй. Загаһа
барилгын тус пунктда дүй дүршэл
ехэтэй үнинэй загаһашад олон. Тэдэ-
нэй олониинь загаһашадай бригада-
нуудые толгойлно. Василий Егорович
Григорьевой бригада пункт дээрээ
түрүү һуури эзэлэнхэй. Энэ бригада
мүльһэн доогуур загаһа губшуурда-
хадаа түрүү арга хэрэглэһэнэй
ашаар үдэр бүхэндэ дүнэ гаран
центнер загаһа барижа, нормоёо
дүрбэ дахин үлүүлэн дүүргэнэ. Хү-
дэлмэриин 12 үдэр соо нүхэр Гри-
горьевой бригада 328 центнер загаһа
барижа, ноябрь һарын түсэбые бол-
зорһоонь хоёр недели урид үлүүлэн
дүүргэһэн байна.

Тус бригадын гэшүүд ажалайнгаа
бүтээсые үдэр ерэхэ тудам дээшэ-
лүүлнэ. Мүльһэ соологшод А. Димо-
ва, В. Миисев, бригадирай туһалаг-
ша А. Залуцкий болон бусад илан-
гаяа һайнаар хүдэлмэрилнэ.

Мүн тус пунктын В. Верцхайзерай
хүтэлбэрилдэг бригада үйлэдбэ-
риингөө даалгабарие нилээд үлүү-
лэн дүүргэнэ. Энэ бригада үдэр соо-
гоо 30—40 центнер загаһа губшажа
гаргана. Ажалай бүтээсын дээшэл-
хэдэ загаһашадай олзоншье ехэ бо-
лоно. Жэшээнь, тус бригадынхид
һаяхан нэгэ үдэр соо 44 центнер за-
гаһа барижа, хүн бүхэниинь 215
түхэриг олоһон байна.

Иннокентий Филоновой хүтэлбэ-
рилдэг комсомольско-залуушуулай
бригада дүй дүршэл ехэтэй загаһа-
шадһаа гээгдэнэгүй, үдэрэйнгөө
даалгабарие 200 процент дүүргэнэ.
Комсомолецууд Н. Орлов, Б. Алек-
сандров, Л. Галимова ба бусад ша-
дамар бэрхэ загаһашад болонхой.

Бүхы бригадануудта ажал хүдэл-
мэреэ эмхитэй һайнаар табиһанай,
загаһашадай эршэмтэйгээр ажалла-
һанай ашаар коммунист В. Орловой
хүтэлбэрилдэг Гарам гэжэ пунк-
тынхид хахад һара соо 882 центнер
һайн шанартай загаһа барижа,
ноябрь һарынгаа түсэбые болзор-
һоонь урид дүүргээ.

КПСС-эй XX съездын хүндэлэлдэ
дэлгэрһэн социалистическэ мүры-
сөөн загаһанай заводой пунктнууд
болон бригадануудай хоорондо улам
эршэтэйгээр дэлгэржэ байна. Өөһэ-
дынгөө арга боломжые хаража
үзөөд, загаһашадай бригаданууд шэ-
нэ уялгануудые абана. Заводой кол-
лектив жэлэйнгээ түсэбые болзор-
һоонь холо урид дүүргээд, жэлэй
эсэс хүрэтэр 3 мянган пүүдһээ доо-
шо бэшэ загаһа гүрэндөө тушааха
гэһэн социалистическэ уялга абан-
хай.

Б. Цыренов.

Хорин жэл соо һаалишаар хүдэлмэрилнэ

Хэжэнгын аймагай «Коммунизм»
колхозой гэшүүн Сэндүү Сутаева
үнһ удаан саг соо малажал дээрэ
хүдэлмэрилнэ. Эршэтэ ажалайнгаа
түлөө тэрэ хадаа колхозой правле-
ниин зүгһөө нэгэтэ бэшэ үнэтэ шаң-
да хүртэһэн байна. Мүн һаяханшье
Сэндүү Сутаева үнэтэ эд бараагаар
шагнагдаа.

А. Михайлов.

Улан-Удын шэгнүүр заһабарилгын заводой токарь Дмитрий Андреевич Попов үдэрэйнгөө даалгабарие 145 процент хүрэтэр эрхим шанартайгаар дүүргэнэ.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Попов станогойнгоо дэргэдэ хүдэлмэрилжэ байна.
С. Доржиевай фото.

Аймагай газетэнүүдэй хуудаһанһаа

ҮБЭЛЭЙ ТҮЛ АБАЛГАДА БЭЛЭДХЭЛ

Үнгэрэгшэ үбэл Булганинай нэ-
рэмжэтэ колхоз 150 хонидые үбэл-
дөө хурьгалуулжа, түрүүшын тур-
шалга хэһэн юм. Тиин үбэлдөө га-
раһан хурьгадынь һайнаар түлжэ-
жэ, ехэ ноһо хайшалуулһан ба
мүнөө үбэлжэлгын эхилхэдэ тэдэнь
томо хонид болошоһон байгаа.

Колхозой хонишод үбэлдөө түл
абахада һайн байһыень энэ жэшээ
дээрэһээ ойлгоод, бүхы эхэ хонидоо
үбэл хурьгалуулхаар ороондо оруу-
лаа. Мүнөө декабриин хориһоо
хойшо түл абалга захалхань. Түл-
нүүдые дулаалагдаһан байрада һай-
наар абахын тула бэлэдхэл хэгдэ-
жэ байна. Мүнөө хурьгадай байха
хоёр байра түхеэрэгдэжэ, нэгэниинь
бэлэн болгогдонхой. Эдэ байранууд-
та хурьгад кошарно-базова аргаар
түлжүүлэгдэхэ юм.

Колхозой правлени хониной-то-
варна фермые хүдэлмэришэ хүсөөр
хүсэд ханганхай. Иигээд түл абал-
гын эхилхэдэ сакманщигууд нэмэ-
жэ табигдаха юм.

«Красная Иволга», Иволга.

САБШАЛАН ДЭЭРЭ ҮБЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ ХЭГДЭНЭ

Мүнөө республикын суута луго-
вод Петр Нефедьевич Ефимов тү-
рүүтэй Молотовой нэрэмжэтэ кол-
хозой луговодууд сабшалан дээрэ
үбэлэй агротехническэ хүдэлмэри
үргэнөөр хэжэ байна.

— Ерэхэ зундаа манай бригада
даажа абаһан сабшалан дээрэһээ
энэ жэлэйхидэ орходоо хоёр дахин
ехэ ургаса хуряаха зорилготой-
бди, — гэжэ эндэхи луговодууд хөө-
рэнэ.

Мүнөө 7 хүнһээ бүридэһэн энэ бри-
гада Тихой голһоо уһа халяажа,
тошон хүргэжэ байна. Мүн сабша-
лан дээрэ наг шэбхэ гаргана. Һүү-
лэй үедэ бритада 190 тонно наг
шэбхэ участогтаа гаргажа тараһан
байна.

«Красная Селенга», Сэлэнгэ.

ҮНЕЭДТЭ СИЛОС ЭДЮУЛНЭ

«Победа» колхоз зундаа кукуру-
заар силос нилээд ехээр дараһан
юм. Мүнөө энэ силосээрээ үнеэдээ
эдеэлүүлжэ захалаа. «Силос эдихэ-
һээ хойшо үнеэд һураггүй һүтэй
боложо байна» гэжэ һаалишад хөө-
рэлдэнэ.

Мүн «Улаан одон» колхоз үнеэд-
тээ силос үгэжэ захалаа.

«Красная заря», Хори.

«МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ ҮЙЛСЭ»

Аймагай центр — Кабанск жэл
ерэхэ бүри болбосон түхэлтэй боло-
но. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада эн-
дэ МТС-эй һуурин, библиотекэ, ба-
ни, аймпотребсоюзай конторо, столо-
во, байрын олон гэрнүүд баригда-
һан байна. Мүнөө КПСС-эй айко-
мой байшан, гостиница баригдажа
дүүргэгдэхэ дүтэлөө.

Энэ жэлдэ механизаторнууд МТС
шадараа 20 гэр шэнээр барижа
ороо. Жэшээлхэдэ, тракторна бри-
гадын бригадирнууд нүхэд Н. Анто-
нов, Н. Туробов, тракторист В. Суво-
ров, механик Якушев болон бусад
шэнэ гэртэ оронхой.

Шэнээр бии болоһон үйлсэ «Ме-
ханизаторнуудай үйлсэ» гэжэ нэр-
лэгдэнэ.

«Сталинский путь», Кабанск.

МАЛШАДАЙ ШЭНЭ ГЭРНҮҮД

Малажал дээрэ хүдэлмэрилжэ
байһан хүнүүдые һайн байра бай-
далаар хангахын тула ехэхэн орол-
долго гаргагдана. Энэ жэлдэ ай-
маг дотор байгаа малай фермэнүүд
болон гүүртэнүүдтэ хамта 43 гэр
шэнээр баригдажа, ашаглалгада
оруулагдаа. Тэдэнэй 13-ниинь олон
байратай юм. Мүнөө 8 гэр сооһь
улаан булангууд эмхидхэгдээд, хү-
дэлмэрилжэ байна.

Тэрэнһээ гадна, 40 гаран хуушан
гэр һэльбэн заһагдаа.

«Зэдын колхозник», Зэдэ.

КОЛХОЗНИГУУД-САНАШАД

Ворошиловай нэрэмжэтэ колхо-
зой правлени залуушуулай эрилтые
хангажа, сана болон спортивна бу-
сад хэрэгсэлнүүдые абахын тула
1500 түхэриг һомолбо.

Мүнөө эндэ санашадай команда
эмхидхэгдээд, мүрысөөндэ бэлдэ-
жэ байна.

«Ленинский путь», Бичура.

НЭГЭ ГУБШАХАДАА 600 ПҮҮД ЗАГАҺА БАРИБА

Кичера гол дээрэ загаһа барижа
байһан нүхэр Соляхутдиновай бри-
гада һаяхан нэгэ губшахадаа 600
пүүд загаһа бариба. Мүн тэрэ үдэр
хоёрдохёо губшахадаа 200 пүүд за-
гаһа баряа. Энэ бригада 20 үдэрэй
туршада 1260 пүүд загаһа гүрэндөө
тушаажа, ноябрь һарынгаа
даалгабари 150 процент дүүргэһэн
байна.

Загаһашад Бобровников, М. Ор-
лов, Р. Шель гэгшэд илангаяа һай-
наар хүдэлмэрилнэ.

«Красный байкалец», Хойто-
Байгалай аймаг.

Ородой түрүүшын революциин 50 жэлэй ойдо

1905—1906 онуудта Троицкосавскда (Кяхтада) болоһон революционно событинууд

волюциин урда тээ Троицко-
авскда (мүнөөнэй Кяхтада),
фи, электростанци, хэдэн кус-
предприятинуудһаа гадна, то-
омышленна предприятинууд
уй. Тиигэбэшье худалдаа
най фирмэнүүдэй албахааг-
казчигууд, почто-телегра-
дэлмэрилэгшэд, городой һур-
удай багшанар эндэ олон
юм. Город дотор хүдэлмэ-
й үсөөн байбашье һаа, горо-
алшад революционно хүдэ-
эдэбхитэйгээр хабаадалса-
та болон Верхнеудинск горо-
хүдэлмэришэдэй политичес-
ануудые эдэбхитэйгээр дэм-
йһан юм. Сибириин социал-
дуудай ябуулһан хүдэлмэ-
лөөн доро Троицкосавск го-
жалшад Росси дотор 1905—
уудта болоһон сүлөөрэлгын
дэ эдэбхитэйгээр хабаада-
йна. В. И. Ленинэй, И. В.
й үнэн шабинар, соратни-
05 оной революциин урда тээ
льеда сүлэлгэдэ байһан В. К.
вский, И. В. Бабушкин гэг-
най нютагта революционно
эй хүгжэлгэдэ ехэ үүргэ
н байна.

й түрүүшын революциин бо-
йһан бүхы үе соо троицко-
ид Чита болон Верхне-
н революционно организа-
ай саг үргэлжэ холбоотой
юм. Хаанта засагые унагаа-
урялһан РСДРП-гэй Чи-
он Иркутскын большевист-
итедүүдэй листовко болон
зцинууд городой зоной дун-
тараагдадаг һэн. Город до-
онстраци, митинг болон суг-
болодог байгаа. Тэдэ суг-
та политическэ үгэ хэлэгдэг-
Городой реальна һургуулиин
рнүүдэй гимназиин ахалаг-
уудай һурагшад революци-
онно хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр ха-
баадалсаһан байна. Жэшээлхэдэ,
эхэнэрнүүдэй гимназиин һурагшадай
үүсхэлээр хэгдэһэн демонстрацида
реальна һургуулиин һурагшад ха-
баадалсажа, улаан туг бараад, ре-
волюционно дуу дуулан демонстра-
цида гараһан байна. Залуушуулай
энэ демонстрацида городой һургуу-
линуудай олон багшанар хабаадал-
саһан юм. Демонстрацида хабаадаг-
шад гимназиин гэрһээ (мүнөө № 1
дунда һургуули) эхилээд Ехэ үйл-
сөөр (мүнөө Ленинэй үйлсэ) Второ-
вой магазин хүрөөд, Успенскэ тал-
май хүрэтэр ошоһон байна. Тэндэһээ
типографиин гэр, «Байкал» газетын
редакци хүрэтэр тэдэнэр ошоһон
байна.

Город дотор революционно хүдэ-
лөө дэбжээлгэдэ «Байкал» газетэ
ехэ үүргэ дүүргэһэн байха юм. Тэрэ-
нэй хуудаһанууд дээрэ хаанта засаг-
та эсэргүү политическэ статьянууд
ходо хэблэгдэдэг байгаа. Эгээл тии-
мэһээ демонстрацида хабаадагша-
дай редакциин дэргэдэ ерэжэ зог-
соод, революционно дуу дуулаһа-
ниинь гайхалтүй. Тэдэнэй колонно-
той «Байкал» газетын редакциин ба
типографиин хүдэлмэришэд, алба-
хаагшад нэгэдэһэн байна. Тэрэнэй
һүүлээр демонстрацида хабаадаг-
шад приказчигуудай клубта (мүнөө
городой Культурын байшан) ерэжэ
митинг хэһэн байна. Митинг дээрэ
политическэ үгэнүүд хэлэгдээ һэн.
Демонстрацида хабаадагшадай
улаан тугые буляажа абаха гэһэн
хаанай зарсанууд—черносотенецуу-
дай һэдэлгэнь буруу һүрөө һэн. Ре-
волюционно олониитэ черносотене-
цуудай энэ багахан бүлэгые хажуу
тээшэнь намнажархёо.

1905 оной ноябриин 7-до арадай
суглаануудые эмхидхэхэ комитет
Троицкосавскда байгуулагдаа һэн.
«Арад олониитын политическэ ушар
ёһо мэдэдэг болохын, тэдэнэй ниитэ
хүгжэлтые дээшэнь үргэхын тулада
арадай суглаанууд үнгэргэгдэхэ»
гэжэ «Байкал» газетэдэ бэшэгдээ
һэн.

Комитедэй шиидхэбэриин ёһоор
арадай түрүүшын суглаан приказчи-
гуудай клубта ноябриин 21-дэ боло-
һон юм. Энэ үдэрһөө хойшо арадай
суглаанууд эмхитэйгээр үнгэргэгдэ-
дэг болобо. Эдэ суглаануудта поли-
тическэ асуудалнуудаар элидхэл
хэгдэдэг, лекци уншагдадаг һэн. Энэ
суглаанда хүдэлмэришэд, нютагай
интеллигенциин түлөөлэгшэд олоо-
роо хабаадалсадаг байһан юм.

Городой революционно хүдэлөөе
типографиин болон электростанциин
хүдэлмэрилэгшэд толгойлдог бай-
гаа. Тэдэнэр Второвой магазинуудай
албахаагшадые тэдэнтэй нэгэдэхые
уряалдаг байба. Юундэб гэхэдэ, тэ-
дэнэр город соохи приказчигуудай
эгээн олон зонтой коллективынь бай-
һан юм. Зүгөөр приказчигуудай
зариманиинь забастовалһан хүдэл-
мэришэдтэй нэгэдээгүй һэн.

Декабрь һарада һургуулинуудай
ахалагша классуудай һурагшанарай
болон реальна һургуулиин багшана-
рай забастовко эхилһэн юм. Декаб-
риин 2-ой үдэшэлэн зурһаан часта
багшанарай суглаан зарлагдаба. Тэ-
рэ суглаанда городой бүхы приход-
ско һургуулинуудай, реальна һургуу-
лиин, эхэнэрэй гимназиин, городой
бусад һургуулинуудай багшанар
уригдаһан байгаа. Ехэ эрдэмээрээ
илгардаг, политическэ бэлэдхэлтэй
багша Титовский суглаан дээрэ ре-
волюционно үгэ хэлэһэн байна. Һу-
рагшадай забастовкые дэмжэхэ гэ-
жэ багшанар Ошуркова, Февралева
ба бусад хэлэһэн байна.

Мүн декабрь һарада Троицко-
савскын болон Кяхтын почто-теле-
графай конторонуудай албахаагша-
дай суглаан болоо һэн. Тэрэ суглаан
нютаг дээрээ стачечна комитет бай-
гуулаад, Забайкальеын почто-теле-
графай комитедүүдэй съездэ хабаа-
даха делегадые Чита эльгээхэ гэһэн
шиидхэбэри абаһан байна. Тиихэдэ
революционно хүдэлөө саашадань
дэлгэрүүлхэ, почто болон телегра-
фые ниитэ зоной мэдэлдэ үгэхэ гэһэн
асуудал Читада болоһон съезд дээрэ
зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.Почто-
телеграфай хүдэлмэришэдэй Читада
болоһон съездын шиидхэбэриин
ёһоор городой почтово конторын
хүдэлмэрилэгшэд забастовко соносхохо гэжэ шиидэһэн байна. Энээнэй
ёһоор почто хаагдаһан байгаа. Га-
зетэнүүд тараагдахаяа болёо һэн.
Телеграфай хүдэлмэрилэгшэд Верх-
неудинсктэй хөөрэлдэжэ, орон соо-
гоо боложо байһан революционно
событинуудай һонинуудые дуулаад,
ажалшадта дамжуулдаг байба.
Тиимэһээ телеграфай байшан соо
хүн зон хододоо олон байгша һэн.
Городой ажалшад политическэ асуу-
далаар ехэ һонирходог байгаа.

Ниитын мэдэлдэ почто болон теле-
графые үгэхэ гэһэн шиидхэбэри
Троицкосавска комитет декабриин
22-то баталан абаа һэн. Почто-теле-
графые нигэжэ ниитын мэдэлдэ үгэ-
хэ гэжэ шиидэһэнэйнгээ хойно ста-
чечна комитет декабриин 24-һөө хой-
шо город соогоо почто болон теле-
графай хүдэлмэри дахяад ябуулжа
эхилһэн байна. Зүгөөр почто юрын
хүнүүдэй бэшэгүүдые дамжуулдаг
байгаа. Тиихэдэ хаанай правитель-
ствын болон нютагуудтахи засагай
албан газарнуудай захиралта болон
бэшэгүүд дамжуулагдадаггүй һэн.

1906 оной январиин 1-һээ «Бай-
кал» газетэ Троицкосавска комите-
дэй мэдэлдэ ороһон байгаа. Тэрэнэй
хуудаһанууд дээрэ стачечна комите-
дэй ажал-ябуулга тухай үргэнөөр бэ-
шэгдэдэг байгаа.

Шуһата воскресеньедэ зорюулаг-
дан 1906 оной январиин 8-да боло-
һон суглаан городтохи һүүлшын
суглаан байһан юм. Суглаанда ха-
баадагшад «Шуһата воскресеньедэ»
буудуулан алуулагшадые хүл дээрээ
зогсожо шаналһан байна. Тус суг-
лаан дээрэ «9-дэхи январь» гэһэн
элидхэл хэгдэһэн, энэ событида зо-
рюулжа, багша Т. Марсевичын бэ-
шэһэн шүлэг уншагдаһан юм.

Реакциин хатуу мүрдэлгэ хэжэ
эхилхэдэнь Троицкосавскын арадай
суглаанууд хүдэлмэреэ болиулһан
юм. Ренненкампфын хэһээлтын от-
рядууд Верхнеудинск ерэжэ, рево-
люционно хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр
хабаадагшадые арестовалһан юм.
Хатуу шанга реакциин үеын дахин
болобошье һаань, городой револю-
ционно хүсэн большевигүүдэй хүтэл-
бэри доро гүнзэгы подпольедо оро-
жо, хаанта засагтай, капиталисти-
ческэ байгуулалтатай тэмсэхын ту-
лада хүсэеэ дахин элсүүлжэ эхилһэн
юм.

Р. ТУГУТОВ, хизаар
ороноо шэнжэлхэ Кяхтын
музейн директор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. И. Герценэй нэрэмжэтэ Ленинградай пединститут дүүргэһэн нанаецууд национальна фехтовальна хатар наадажа байна. Зүүн гарһаа: поэт Андрей Пассар, багша Виктор Бельды, Ленинградай уранзуралгын академидэ һурагша Андрей Бельды, багша Владимир Бельды.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Орын хатар» гэдэг хатарые ненецүүд гүйсэдхэжэ байна. Национальна округой улаан урсада хүдэлмэрилэгшэд (зүүн гарһаа) Зоя Лаптандер, Александра Бобрикова, А. И. Герценэй нэрэмжэтэ пединститудай Хойто зүгэй арадуудай факультедэй студентка Елена Выучейская.

В. Гребнёвой фото.

Хойто зүгэй арадуудай культурын хүгжэлтэ

Мүнөөдэр, декабриин 10-да, Хойто национальна округуудые эмхидхэһэнһээ хойшо 25 жэлэй ой гүйсэбэ. Хойто зүгэй далайнуудай, Сибириин түргэн урасхалта мүрэнүүдэй эрье шадараар, тайгада ба тундрада ажаһуудаг хүн зон үнгэрэгшэ 25 жэлэй туршада формоороо национальна, удхаараа социалистическэ культураяа хүгжөөлгэдөө айхабтар ехэ амжалта туйлаа.

Урдань эрдэмгүй, үзэг бэшэггүй байһан Хойто зүгэй бага арадуудай дундаһаа мүнөө олон багшанар, врачнар, инженернүүд, зоотехнигүүд урган гараа. Мүн уранзураашадшье, скульпторнууд, артистнууд, эрдэмтэдшье тэдэнэй дунда бии.

Илангаяа эхэнэрнүүдэй культурна ургалта элеэр харагдана.

Национальна округуудай байгуулагдаха үедэ дээдэ эрдэмтэй нэгэшье эхэнэр үгы байһан юм.

Харин мүнөө эскимос эхэнэр В. Аналькваcак Чукоткодо өөрынгөө түрэл хэлэн дээрэ үхибүүдые һургажа байна. В. Аналькваcагай үбсүүндэнь университетскэ значок ялалзана. Хабаровскын педагогическа институтда эвенк эхэнэр, наукануудай кандидат А. Романова лекци уншана. Нанайска арадай дунда залуу багша, РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат нүхэр Киле гэгшын нэрэ мэдээжэ болонхой. Ненка П. Хатанзейская Москвагай библиотечнэ институт дүүргээд, Нарьян-Мар городой Окружной библиотекые даагшаар хүдэлмэрилнэ. Ханты ба манси гэжэ арадуудай дунда эрдэм гэгээрэл дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ СССР-эй Верховно Соведэй депутат, багша Х. И. Пухленкина нилээд ехэ туһа нэмэри хэһэн байна.

Холын Хойто зүгэй районуудта национальна педучилищинууд, районой методическа кабинедүүд эмхидхэгдээд, амжалтатайгаар хүдэлмэрилжэ байнхай.

Читын областиин Каларска районой арадай тэгээрэлэй таһагые даагша Я. Н. Габышевагай оро униад, Витимскэ тайгаар эвенкийскэ национальна һургуулинуудта ошожо ябахыень нэгэнтэ бэшэ харахат.

Таймырта элдэб арадууд ажаһуудаг. Тэдэнэй эгээн үсөөниинь долганууд болоно. Революциин урда тээ долганууд эрдэм бэшэггүй, харанхы мунхаг байдалтай байгаа.

Мүнөө үедэ хэдэн олон долганууд дунда ба дээдэ һургуули дүүргэнхэй. Г. И. Попов кандидатска диссертаци амжалтатайгаар барьяад, мүнөө холын Хойто зүгтэ экономическа географиин шухала асуудалнуудые шиидхэхын тула шэнжэлгын хүдэлмэри хэжэ байна.

Һаяар Наукануудай академиин языкознаниин институдта нанайска залуу эрдэмтэ С. Н. Ононенко кандидатска диссертаци барихань. Байгша ондо Ленинградай университет дүүргэһэн нивх арадай хүбүүн Такасами Этнографиин институдай аспирантурада экзамен амжалтатайгаар барижа ороод, һуралсажа байна. КПСС-эй ЦК-гэй дэргэдэхи Общественнэ Наукануудай академи дүүргэһэн түүхын наукануудай кандидат эвенк В. Н. Увачан Сибириин журналнууд ба альманахнуудта статьянуудаа толилно. Манси Е. Рамбандеева, М. Вахрушева гэгшэд А. И. Герценэй нэрэмжэтэ Ленинградай пединститудта кандидатска диссертацинуудаа бэшэжэ байна.

Хаанта засагай үедэ зайлашагүй хосорхо аюулда ороод байһан Хойто зүгэй арадууд мүнөө коммунистическэ общество байгуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байна.

Коммунистическэ парти, Советскэ правительство ленинскэ национальна политикын агууехэ принципүүдые бодотоор бэелүүлэн, Хойто зүгэй бага арадуудай культурын хүгжэлтэдэ айхабтар ехэ анхарал хандуулжа, угаа ехэ туһаламжа үзүүлнэ. Хойто зүгэй арадуудай һургуулиин наһанай үхибүүд булта гүрэнэй тэдхэмжэ дээрэ һуралсана. Мүн техникумүүдтэ, А. И. Герценэй нэрэмжэтэ пединститудай Хойто зүгэй арадуудай факультедүүдтэ һуралсадаг студентнэр гүрэнһөө тэдхэмжэ абана. Энэ институдай Хойто зүгэй арадуудай факультедтэ хамта 22 арадуудай 350 гаран хүбүүд ба басагад һурана.

Хойто зүгэй студентнүүд нютагайхидайнгаа амжалтаар ехэ һонирходог. Яһан дээрэ һиилэдэг чукотско арадай солото һиилүүршэд Вуквутагин, Гермауге гэгшэдэй шэнэ хүдэлмэринүүд тухай тэдэнэр нютагай газетэнүүдһээ уншажа һонирходог юм. Уранзуралгын академидэ һурадаг бэлигтэй уранзурааша А. Бельды нютагайнгаа нанаец студентнүүдтэ айлшаар ерэдэг. Андрей Бельды уранһайханай училищи дүүргээд, мэргэжэлээ улам нарижуулха гэжэ шиидэһэн байна. Нанайска гэр бүлын шэнэ ажабайдалда зорюулан, тоһон шэрээр зураһан өөрынгөө дипломно хүдэлмэриие А. Бельды нютагайнгаа студентнүүдтэ бэлэглээ.

Хойто зүгэй арадуудай урдань байһан институдта дайнай урда тээ уранзурагай скульптурын ба хүгжэмэй кружогууд эмхидхэгдэһэн юм. Эдэ кружогуудһаа бэлигтэй уранзурааша удэгеец Уза, ненец Панков, скульптор чукча Вуквол шалгаран гараа. Тэдэнэй зохёолнууд Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкын павильонуудые нэгэнтэ бэшэ гоёоһон, нүхэд Панковой зурагууд ба Вукволой скульптура Парижда болоһон уласхоорондын выставкэдэ харуулагдаад, эгээн дээдэ шанда — 1-дэхи зэргын алтан медальда хүртэһэн байна. Уранзурааша ба уранзохёолшо ненец Иван Истоминой зурагууд Салехардын музей соо табяатай. Архангельск городой музейдэ элитэ уранзурааша ненец Тыко Вылко гэгшын зурагууд бии.

Яһан дээрэ гайхамшагтай уранаар Вуквол гэгшын һиилэһэн юумэнүүд Революциин музейдэ табяатай. Энэнь чукотско арадай искусствын нэгэ зүйл болон харуулагдана. Вуквол болбол Ленин тухай чукотско арадай үльгэрые моржын һоёо дээрэ айхабтар шадабаритайгаар һиилэһэн байха юм.

Манай орон дотор бэлиг шадабариин саашадаа хүгжэхын тулада үргэн олониитэ бүхы арга нүхэсэл байгуулдаг юм. Жэшээлхэдэ, хэдэн жэлэй урда тээ ульчи яһатанай хүбүүн А. Дяталын бэлигые амурайхид ажаглан абаад, эдир уранзураашые Уранзуралгын академидэ һурахыень Ленинград эльгээһэн байна.

Жэл бүри Хойто зүгэй округуудта уранһайханай самодеятельностиин харалганууд үнгэргэгдэдэг. Тэндэ национальна фольклор һайн мэдээшэд, шэнэ дуунуудые зохёон дуулаашад өөһэдынгөө шадабариие харуулдаг. 1940 ондо Витимскэ тайгын 22 эвенкнүүд Бурят-Монголой искусствын Москвада болоһон декадада хабаадалсаа.

А. И. Герценэй нэрэмжэтэ институдай студентнэр уранһайханай самодеятельностиин олохон кружогуудта хабаадалсана. Тэдэнэр түрэлхи хэлэн дээрэ Эб найрамдал тухай дуу дуулаа. Тэдэнэй дунда эвенк студент А. Хромов ирагуу һайхан хоолойгоороо шалгаран гараба. Байгша оной зун Ленинградай фестивальда тэрэ нэгэдэхи шан абаа. Мүн Хромов радиогоор эвенк дуунуудые дууладаг юм.

Хойто зүгэй национальна округуудай тогтоһоор 25 жэлэй ойдо зорюулжа, Ленинградай студентнэр национальна дуу, хатарай концерт бэлдээ. Концертын репертуарта ороһон «Орын хатар», «Турлаагай хатар», «Хаб загаһанай хатар», «Галуунай хатар», «Загаһадай хатар», «Гагара шубуунай хатар», «Нанайска барилдаан» ехэ һонирхолтой.

Холын хойто зүгэй арадуудай дундаһаа поэдүүд, прозаигууд, оршуулагшад олоороо урган гараа. Эвенк эхэнэрнүүд-эгэшэнэр Ираида ба Зоя Монаховайхид 25 ном ород хэлэнһээ эвенк хэлэн дээрэ оршуулаа. В. Маяковскиин хүүгэдтэ зорюулагдаһан «Һайн гэжэ юун гээшэб, муу гэжэ юун гээшэб», С. Михалковой «Мишка на Севере» гэһэн зохёолнууд илангаяа һайнаар оршуулагдаа. Мүн чукотско хэлэн дээрэ А. С. Пушкинай зохёолнууд оршуулагданхай. Ненецүүд түрэлхи хэлэн дээрээ А. М. Горькиин рассказуудые уншана.

Хойто зүгэй поэдүүдэй, уранзохёолшодой зохёолнууд СССР-эй арадуудай литература соо эгээн залуу литература болоно.

Уранзохёолшодой Бүхэсоюзна II съездэ удэгэйн арадай прозын үндэһэ һуури табигша Д. Кимонскын ба нанайска поэзиин үндэһэ һуури табигша Акима Самарын нэрэнүүд дурсагдаа. Чукотско уранзохёолшо Ю. Рытхэугэй зохёолнуудай бэлигтэй, һайн байһые центральна ба нютагай хэблэл тэмдэглээ һэн. Мүнөө Ю. Рытхэу Чукоткын колхозуудаар ябажа, колхознигуудай ажабайдалтай гүнзэгыгөөр танилсаад, Чукоткын шэнэ хүнүүд тухай роман бэшэжэ байна.

Ненецкэ уранзохёолшо, поэт Иван Истомин байгша оной май һарада советскэ уранзохёолшодой Союзай гэшүүн болоо. Тюменьдэ И. Истоминой «Утро Ямала» гэжэ рассказуудай сборник хэблэгдээ. Дальна Востогой залуу литераторнуудай дунда нанаец-поэт А. Пассарай, очерк бэшэгшэ Г. Ходжерэй нэрэнүүд мэдээжэ болонхой. Г. Чинковой лирическэ шүлэгүүд эвенк хэлэн дээрэһээ ород хэлэн дээрэ оршуулагдаа. Мүн эвенк-поэт Л. Салаткинай һонирхолтой шүлэгүүд хэблэлһээ гараа.

Залуу литераторнууд коряк Косыгин, ненецүүд Уганпелик, Лапцуй, Наготысая, эвенкнүүд Н. Лукин, И. Удыгир, ульч Вальдю ба бусад түрүүшынгээ зохёолнуудые национальна фольклорой элдэб янзын жанрнуудтай холбоно, мүн ородой классическа ба советскэ поэзиин эрхим жэшээнүүдые творческоор хэрэглэнэ.

Нарьян-Марда, Салехардада, эвенкийскэ национальна округой центр Турда, Чукоткын центр Уэлендэ национальна газетэнүүдэй хуудаһануудта национальна фольклорой ба литературын зохёолнууд саг үргэлжэ толилогдодог юм.

Оро үсхэбэрилэгшэ эвенкнүүд, нанаецууд, ненецүүд, чукчинууд, корягууд, удэгеецүүд жаргалта байдалаа, Советскэ Конституциие, агууехэ Коммунистическэ партиие ба Советскэ правительствые магтан дууланӑд.

М. ВОСКОБОЙНИКОВ,
филологическа наукануудай кандидат.

ООН-эй Генеральна Ассамблейн X сесси

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 7. (ТАСС). Генеральна Ассамблейн үсэгэлдэрэй пленарна заседани дээрэ Аюулгүйн Соведэй саг зуурын гурбадахи гэшүүниие һунгаха гэһэн шэнэ һэдэлгэ хэгдээ. Бразилиин ба Шэнэ Зеландиин орондо Соведэй саг зуурын гэшүүнээр Куба Австрали хоёрой октябриин 14-дэ һунгагдаһаниинь мэдээжэ байна. Соведэй гурбадахи гэшүүниие һунгахын тулада Генеральна Ассамблейн октябриин 14-нэй, 19-нэй ба 27-ной, тэрэшэлэн ноябриин 8-най пленарна заседанинууд дээрэ 21 дахин голосовани хэгдэһэн болобошье, үрэ гараагүй байха юм. США-гэй делегаци хадаа Аюулгүйн Соведэй гэшүүдые дэлхэйн алишье хубиһаа тэнсүү зүбөөр хубаарилан һунгаха гэһэн гуримые, тэрэшэлэн дүрбэн агууехэ гүрэнэй 1946 оной лондонско хэлсээе эбдэн Аюулгүйн Соведтэ Зүүн Европын оронуудай эзэлхэ ёһотой һуурида Филиппинэй кандидатурые һунгуулха гэжэ али бүхы аргаар оролдоһон байгаа. Теэд США-гэй делегациин һэдэлгэнүүд урагшагүйдэһэн байна. Юуб гэхэдэ, Зүүн Европын оронуудай нэгэн бологшо Югославиин кандидатурые европейскэ оронуудай делегацинууд, тэрэшэлэн Азиин, Африкын болон Латинска Америкын зарим делегацинууд дэмжэһэн байгаа.

Ассамблейн үсэгэлдэрэй заседани дээрэ үшөө 8 голосовани болоо. Гэбэшье, Аюулгүйн Соведтэ Филиппинэй кандидатурые оруулха гэжэ США-гэй оролдоһоор лэ байһан дээрэһээ ямаршье үрэ гараагүй. Урда мэтэ Зүүн Европын оронуудта хамаатай һуурида Югославиин кандидатурые оруулхын түлөө делегацинуудай хахад шахуунь голосовалһан байна.

Ассамблейн сессиин дүүрэхэнь ойртоо. Теэд Аюлгүйн Соведтэ һунгалтын үшөө дүүрээгүй байһанда Генеральна Ассамблейн түрүүлэгшэ делегадуудай анхарал хандуулаа. Соведэй саг зуурын гурбан гэшүүдэй түлөөлэлгэ 1956 оной январиин 1-дэ дүүрэхэ байна. Энэ ушар байдалые хараадаа абан тус асуудалые шиидхэхэ гэжэ оролдохыень түрүүлэгшэ делегацинуудые уряалаа.

Урда Африканска Союзай илгаа гаргаха политика ябуулһанһаа уламжалан Урда Африкада расова зүрилдөөнэй гараһан тухай асуудалаар Тусхай политическэ комитедэй элидхэлые болон резолюциие Ассамблей энэ заседани дээрээ һайшаагаа. Тус элидхэл баталхые буруушаажа 6 делегаци гол түлэб колониальна оронууд голосовалаа.

Корейн ажалай партиин ЦК-гэй пленум

Корейн ажалай партиин ЦК-гэй пленумэй декабриин 2-то ба 3-да болоһон тухай мэдээсэл «Нодон Синмун» гэжэ газетэдэ декабриин 7-до толилогдобо. Хүдөө ажахые саашадань түргэнөөр һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ гэһэн партиин ЦК-гэй ноябрьска пленумэй тогтоолой дүүргэлтэ тухай асуудал ба партиин 3-дахи съезд зарлаха тухай асуудал пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

КНДР-эй министрнүүдэй кабинедэй түрүүлэгшын орлогшо ба газар тариалангай министр Ким Ир түрүүшын асуудалаар элидхэл хэбэ.

Ажалай партиин ЦК-гэй түрүүлэгшэ нүхэр Ким Ир Сен пленум дээрэ үгэ хэлээ.

Ажалай партиин 3-дахи съездые 1956 оной апрельдэ зарлаха гэжэ пленум шиидхэбэ. Съезд иимэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэнэ:

1. Корейн ажалай партиин ЦК-гэй хүдэлмэри тухай тоосоото элидхэл. (Элидхэлшэ партиин ЦК-гэй түрүүлэгшэ Ким Ир Сен);
2. Корейн ажалай партиин шалгалтын центральна комиссиин хүдэлмэри тухай тоосоото элидхэл. (Элидхэлшэ партиин шалгалтын центральна комиссиин түрүүлэгшэ Ли Чжу Ен);
3. Корейн ажалай партиин Уставта заһабари оруулха тухай. (Элидхэлшэ партиин ЦК-гэй түрүүлэгшын орлогшо Пак Ден Ай);
4. Партиин центральна хүтэлбэрилхы органуудай һунгалта.

(ТАСС).

Советскэ фильмын недели Францида үнгэргэгдэнэ

ПАРИЖ, декабриин 7. (ТАСС). Советскэ фильмын недели үсэгэлдэр Парижда дүүрэбэ. «Ромео и Джульетта», «Неоконченная повесть», «Попрыгунья» гэжэ ба советскэ бусад фильмнүүд столицын гурбан кинотеатр соо харуулагдаа. Тэдэниие французска хүн зон ехээр һонирхоһон байна. Харуулагдаһан фильмнүүд тушаа бэшэһэн хэдэн рецензинүүд соогоо советскэ фильмнүүдэй уранһайханайнгаа талаар эрхим һайн байһан тухай, артистнуудай шадамараар наадаһан тухай парижска газетэнүүд тэмдэглэнэ.

Бордодо советскэ фильмнүүд гурбадахи үдэртөө харуулагдана. Һаяын үдэрнүүдтэ эдэ фильмнүүд Ниццада харуулагдаха юм. Советскэ кинематографиие французска хүн зоной ехээр һонирходог байһан дээрэһээ, 25 жэлэй турша соо буулган гаргагдаһан советскэ эрхим фильмнүүдые харуулгые французска фильмотека эмхидхэхэ байна. Эдэ фильмнүүд һарын турша соо харуулагдаха юм.

СССР-эй Культурын министрын орлогшо В. Н. Сурин түрүүтэйгээр Францида ошоод байһан советскэ кинематографиин ажал-ябуулагшадай делегаци французска киногой хүдэлмэрилэгшэдтэй хани ёһоор хэдэн удаа уулзаһан, студида ороһон, фильмнүүдые буулгалгын үедэ байлсаһан, мүн французска столицын алдарта һайхан юумэнүүдтэй танилсаһан байна. Парижда болон Бордодо хүрэһэнэйнгээ һүүлээр советскэ делегаци Ницца орохоёо гараа.

ТАСС-эй Женевскэ корреспондентдэ американска журналист Кеннедиин эльгээһэн бэшэг

ЖЕНЕВА, декабриин 7. (ТАСС). ТАСС-эй Женевэдэхи корреспондентын нэрэ дээрэ американска журналист Стэттсен Кеннедиин эльгээһэн бэшэг абтаа. Авторынь тус бэшэгэймни удха дэлхэйн олониитэдэ мэдээжэ болоһой гэжэ хүсэһэн байна.

Бэшэг соонь иигэжэ заагдана. Американска паспорттай США-гэй гражданинууд, Хитадһаа бэшэ, ямаршье орондо ошожо шадаха гэжэ дүрбэн гүрэнэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөнэй болохын урда тээ США-гэй гүрэнэй секретарь Д. Даллесай мэдүүлһэн болобошье, имагтал Зүүн Европын хэдэн оронуудта хүрэһэнэйнь түлөө Стэттсен Кеннедиин паспортыень хаһан абахые американска засагаархид оролдоно. Буу зэбсэг хуряахые, уласхоорондын харилсаан ажаллалгые ба эрхэ сүлөөе ниитээрээ хүсэжэ байһан ушарые харуулһан ном бэшэхын тулада баримтануудые суглуулхын зорилгоор иимэ аяншалга хэһэн байгааб гэжэ Кеннеди мэдээсэнэ.

«Би Хитадта ошоһон американска түрүүшын журналист байнаб. Тиихэдээ, Хитадай дай хэхые хүсэдэггүй, зүгөөр Тайваниие сүлөөлхэ эрхэтэй байһан тухай этигэжэ байһанаа би элишэлэн мэдүүлһэн байгааб. Американецын зүгһөө хэлэгдэһэн иимэ һанамжада г-н Даллес, мүн Уолл-Стридэй экспансионистска этэгээдүүд аягүйрхэн хандаһан байжа болоо. США-гэй гүрэнэй департамент хадаа минии паспортые буляан абаад, гэмнэгшэдэй гарта намайе оруулхын тулада США-да дары бусахыемни баадхаха гэжэ бодомжолжо байһаниинь эли болоно» гэжэ Кеннеди бэшэнэ.

«Би хаанашье ябахадаа, хэндэшье худалаар хэлэхэгүй, хэниинешье хардахагүй» гэһэн минии түрэл нютаг—Флоридын һайн ёһо гуримые баримталан статьянуудые хододоо бэшэдэг байгааб. Зүгөөр, үнэн зүб юумэ г-н Даллесай зорилготой зохилдохогүй байшоо гээшэ ха» гэжэ Кеннеди заана.

«Минии паспортые буляан абаха гэжэ байхадань, дэлхэйн олониитэ хадаа һаадгүйгөөр аяншалга хэхэ тухай г-н Даллесай хэлэһэн шэнэ гурим миин нюдэ далдалһан идхалга болоно гэжэ зүб сэгнэлтэ үгэжэ шадаха байна. Юуб гэхэдэ, США-гэй политикын зарим талые шүүмжэлдэг үнэн сэхэ ажаглагшадай социалистическэ оронуудта ошохонь зүбшөөгдэдэггүй, харин тиишэ ошохонь имагтал г-н Даллесай курьернүүдтэ зүбшөөгдэдэг байна» гэжэ Кеннеди бэшэгэйнгээ түгэсхэлдэ тэмдэглэнэ.

Польско Арадай Республикын Сеймын делегаци Москвада ер[...]

СССР-эй Верховно Соведэй у[...] лаар Польско Арадай Республи[...] Сеймын делегаци декабриин [...] Москвада ерээ.

Сеймын маршал, Гүрэнэй Сове[...] түрүүлэгшын орлогшо Польско Н[...] кануудай академиин президент [...] Дембовский делегациие толгой[...] Сеймын вице-маршал, Сеймын [...] даадын хэрэгүүдые эрхилхэ ком[...] сиин түрүүлэгшэ, Вроцлавска у[...] верситедэй профессор С. Кульч[...] ский, Сеймын гадаадын хэрэгүү[...] эрхилхэ комиссиин түрүүлэгшын [...] логшо О. Длуский, Гүрэнэй Сов[...] секретарь М. Рыбицкий, Сей[...] бюджетнэ комиссиин түрүүлэ[...] орлогшо Л. Стасяк, «Дзись и ю[...] гэжэ недели бүридэ гарадаг [...] лэй главна редактор, Сеймын га[...] дын хэрэгүүдые эрхилхэ комис[...] гэшүүн Д. Городыньский, Сей[...] промышленна комиссиин түрүү[...] шын орлогшо, Краковтахи го[...] металлургическа академиин про[...] сор В. Бернавский, «Покуй» [...] металлургическа заводой ме[...] хайлуулагша К. Вадула, литер[...] М. Яроховская, Сеймын промыш[...] на комиссиин гэшүүн, корабль[...] тээлгын инженер С. Солдек, дел[...] циин секретарь Г. Трояновский [...] шэдһээ делегаци бүридэнэ.

Внуковска аэропортын бай[...] Польско Арадай Республикын [...] Советскэ Союзай гүрэнэй түгүү[...] шэмэглэгдэһэн байгаа. ССС[...] Верховно Соведэй Союзай Сове[...] түрүүлэгшэ А. П. Волков, ССС[...] Верховно Соведэй Национальн[...] нуудай Соведэй түрүүлэгшэ В. Лацис, СССР-эй министрү[...] СССР-эй ба РСФСР-эй Верх[...] Соведүүдэй депутадууд, ССС[...] Верховно Соведэй Президиу[...] СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй [...] нистерствын харюусалтата хүд[...] рилэгшэд, Москвагай ажал[...] олон түлөөлэгшэд, журналист[...] Польшоһоо ерэһэн айлшадые [...]

Польшоһоо СССР-тэ байдаг [...] ба Бүрин эрхэтэ Посол В. Ле[...] ский, посольствын хүдэлмэри[...] делегациие мүн лэ угталаа.

СССР-эй Верховно Соведэй [...] советскэ арадай зүгһөө Союз[...] ведэй түрүүлэгшэ А. П. Вол[...] Польско Арадай Республикын С[...] мын депутадуудые хани ёһоор [...] шалаа.

Делегациие хүтэлбэрилэгшэ Пол[...] ско Арадай Республикын Сей[...] маршал Я. Дембовский харю[...] үгэ хэлээ.

(ТАСС)

Францида забастовк[...] болоно

ПАРИЖ, декабриин 8. (ТАС[...] Францийн гражданска авиаци[...] дэн мянган хүдэлмэрилэгшэдэй [...] бастовко табадахи неделидээ ү[...] жэлжэ байна.

«Фран-Тирер» газетын мэд[...] ёһоор энэ забастовко гүрэндэ 2 [...] лиард франкын гарза гай уш[...] лаа. Теэд забастовко хэ[...] эрилтэнүүдые хангахын тула[...] миллион шахуу франк хэрэгтэй [...] лохо байһан юм.

Салин хүлһэ нэмээхэ эрилтэ[...] хүдэлмэрилэгшэдэйнь забастов[...] һэн дээрэһээнь парижска мет[...] литенэй бүхы поезднууд үсэг[...] үдэр зогсоһон байна.

Индидэ һалхи шуурган болобо

ДЕЛИ, декабриин 8. (ТА[...] Ехэ бороотой шанга һалхи шу[...] Танджор райондо (Мадрас шт[...] үнгэрэгшэ неделидэ болоо. [...] гаһһаа уламжалан, ехэ һа[...] хохидол болоо, 301 хүн үхөө, [...]

—о—

ХРОНИКО

Бурят-Монголой АССР-эй Ве[...] но Соведэй Президиум нүхэр [...] ганов Антон Халбаевичые Б[...] Монголой АССР-эй Социальн[...] хэмжын министрээр томилоо[...] рят-Монголой АССР-эй Ю[...] министрын уялгаһаа тэрэниие [...] лөө.

* * *

Бурят-Монголой АССР-эй Ве[...] но Соведэй Президиум нүхэр [...] Евдокия Ивановнае Бурят-М[...] лой АССР-эй Юстицын минис[...] томилоо.

Редактор Д. Л. ЛОБСАН[...]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, заместителя редактора 32-74, отв. секретаря—27-37, партийной жизни, сельского хозяйства—47-59, пропаганды и переводов—35-14, культуры и быта, промышленности—34-05, местной информации и писем—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н—00631. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. №[...]